Партен XXI-гIча съезда сийна!

Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

КIиранди 28 СЕНТЯБРЬ № 78 (2287) 1958 шу

Мах 20 кеп.

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГIалгIай областени Грозненски городской комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

Кердача къахьегама толамашца духьал гIоргда вай ССКП XXI съезда

IалаЬмате чIоагIа раьза хинна тIанйцар Советски наха 1959 шера 27 январе вай Даьхен столице — Москве ССКП аргIан йоаца XXI съезд гулйойла аьнна Центральни Комитета сентябрьски Пленумо баь соцам. Дерригача Советски халкъанна боккха лоархIам болаш гIулакх да из съезд хьаеллаш хилар. Цо лоархIам бергба вай мехка коммунизм хьалъярна хIанзолца хьа советски наха карагIдийннача гIулакхий, хIаьта дIахо йодача хана царна хьалхашка латта керттера декхараш белгал а дергда.

Хьаккхашта е йиш йолаш ба советски нах Коммунистически партен XX съезд хинначул тIехьагIа шоашта карагIдийннача сийлен гIулакхий итогаш. Кхоачаш кхо шу а даьннадац из съезд хинна. Цхьабакъда вай социалистически паччахьалкхенна цхьа шу а бIарччача заман лоархIам болаш ха я. Партен XX съезда исторически решенеш кхоачаш а еш, доккхий толамаш даьхад советски халкъо мехка боахама деррига доакъош дегIадоалададарна а ший вахара хьали культурен лакхъярна а.

Революци хилалехьа Россех тIехьабиса мохк лоархIар. Дуккха а паччахьалкхенаш яр цу хана Европе цул гаьнна хьалха латташ. Кхыча тайпара да гIулакхаш хIанз. Цхьаккха а мохк бац Европе Советски Союзо миссел промышленни продукци арахецаш. Американ ВIашагIкхийттача Штаташкарчул чехкагIа дегIадоагIа Советски Союзе аьшка руда, мехкдаьтта, чугун, болат, цемент йоаккхилга. Массайолча миIинге хьалъеш латт хIанзолца бIарга ца яйннача тайпара йоккхий заводаш, фабрикаш, шахташ, рудникаш, электростанцеш, оахаш карадераду эзараш шерашка эрий даьда лаьтташ, хиш а декхаш эргайоахаш латт кхыметтел буц а тIа ца йоалаш малхо йоагаяь яьда аренаш. Доккхий толамаш даьхад юртбоахаман къахьегамхоша. Массехк шу хьалхачул дуккха а дукхагIа чудахь Советски Союзо ялат, дийбаш масса тайпа хьайбаш, дукхагIа йоаккх шура, даьтта, дулх, кхийола хьайбай продукташ.

Вежарий санна барттайна дахача Советски халкъашца шерра гIа а боаккхаш коммунизманга йода Нохч-ГIалгIай Советски Социалистически республика а. Чехка дегIайоагIа вай республикан экономикеи культуреи. 1956 шера хинначунна юхе валовой продукцен объем 1957 шера 10 процент лакхъеннай. Ханал хьалха кхоачашъяьй Нохч-ГIалгIай АССР-а промышленносто 8 бетта производственни план. Дуккха предприятеш я октябра а ноябра а беттай планах продукци арахецаш. Даьхенга дIакхьачад дуккха а планал совгIа арахийца мехкдаьтта, газ, мехкдаьттан сийрда продукташ. Нефтяникаша, нефтепереработчикаша, химикаша, кота гIирсаш дераша, барзкъаш тегараша денгара денга дукхагIа лу Даьхенна дикагIа йола продукци. Алхха ворхI бетта планал совгIа 66 миллиона маьха продукци арахийцай вай республикан промышленносто.

Бизза механизировать даь ба республикан юртбоахам. Дикка дукхагIа дIадув ялат, кхыйола юртбоахаман культураш, дуккхача лаьттанна хий диллад, дIаегIай дикка комсийи сомийи бешамаш, хьайбаш дийбад, царех хьайоала продукци дукхагIа хиннай. Укх шера ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат доххара план. Соахкарчул цхьа миллион пунт дукхагIа дIаденнад ялат. Гаьнна тIехкхоачашъяьй ах шера йола паччахьалкхенна дулх дIалалара план.

ССКП XXI съезд гулъярах болча Центральни Комитета Пленума сопамо кхы а айдаьд республикерча берригача къахьегамхой хьинар. Массанахьа а — фабрикашка, заводашка, промыслашка, колхозашка, совхозашка, МТС-ашка, РТС-ашка. гIишлонаш хьалъеча— шоаш хьалха тIайийдаьча производственни декхарашта метта керда, кхы а доккхагIа дола декхараш тIайийдеш ба хIана болхлой, ахархой специалисташ. Коммунистически партен XXI съезд гулйойла аьнна бола Центральни Комитета Пленума соцам арама-баьллингехь а аьлар «Старогрознефта» кхоалатIча промыслан коллективо XXI съезда сийна планал совгIа 6000 тонн мехкдаьтта лургда оаха. Съезда сийна социалистически яхье а яьнна планал совгIа дуккха а продукци арахеца дош денна коллективаш дуккха а я хIанз республике. Ши орден лелаеча Грозне ерригача предприятеша йолаяьй хIанз XXI съезда сийна социалистически яхь. «Октябрьнефть» яхача нефтепромыслови управленеи нефтяникаша дош деннад паччахьалкхен план ханал хьалха 5 декабре кхоачашъе а съезд йолалуча хана планал совгIа 12 350 тонн мехкдаьтта дала а. Нефтеперерабатывающи управленен ерригача предприятеша дош деннад план ханал хьалха кхоачашъен планал совгIа 242 эзар тонн сийрда босбола мехкдаьттан продукташ ялеи. Шоаш керда декхараш тIайидеш мехкдаьтта доаккхараша, гIишлонаш хьалъераша, кхыча болхлоша колхозникаша — республикерча берригача къахьегамхоша йоах, къахьегама овсарле сов а йоаккхаргья оаха продукци дукхагIа ара а хецаргья.

Дукха ха йоаццаш хиннача ССКП Нохч-ГIалгIай обкома IV пленумо партийни организацеш, профсоюзаш, комсомол декхарийла йир XXI съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш боахкача болхлошта, колхозникашта, советски интеллигенцена социалистически яхь бокъонца дIайоаржае а шоай ерригача торонех пайда эца а новкъостал де.

Пленумо белгалдаьккхар промышленностенна бокъонца кулгал деш ца хилар, идеологически балхах дуккха кхоачамбоацараш доахкаш хилар.

БархI бетта план кхоачаш ца еш дуккха предприятеш я республике. Царца я Грозненски химически завод, дахчан хIамаш ю комбинат, кога гIирсий, макаронни, кондитерски фабрикаш. Дукха ха я № 1 йолча кирпишкий заводо, литейно-механически заводо, цхьоалагIча мебельни фабрико, иштта кхыча предприятеша шоай планаш кхоачаш ца ю. Дуккхача миллионий маьха продукци эшаю цу предприятеша паччахьалкхенна а бахача наха а. План кхоачашъяц дуккхача гIишлонаш хьалъеча организацеша а.

Во лел республикан цхьайолча районашка ялат чуэцара балхаш, гурахьа дув ялат дIадер, зябь ахар, общественни хьайбашта Iана кийчо яр. Къаьстта во латт уж гIулакхаш Наьсарен, Шаьлан, Советски районашка.

Цу дерригане а дIадех партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешкара, боахамашта кулгалдерашкара промышленни предприятей, колхозий, совхозий производственни плапаш кхоачашъярна берригa къахьегамхой цар оарцагIбахар.

«Цхьаккха а предприяти хила йиш яц тIехьа юсаш! Дош деннадий — кхоачашде!» — из да республикерча хIара болхлочо, колхозника, специалисто, хIара къахьегамхочо ала дезар. Иштта хьал эттача хана кхы а боккхагIа хул партийни организацей организаторски наха юкъе беча агитационни балха лоархIам.

Массанахьа дIаболабе беза агитпунктай болх. Партийни организацеш декхарийла я агитколлективашта юкъера дIавахар висар малав хьежа, бокъонца агитационни болх булургболча коммунистех комсомольцех парте боацарех агитколлективаш, лекторийи докладчикийи группаш чIоагIъе, цар болх дIаболабалийта.

ХIара пропагандист, агитатор декхарийла ва ший болх предприятеша, совхозаша, колхозаша кхоачашдеча декхарашца, вахарца бувза. Цар дIакхетабе беза баха нах вай мехка коммунизм хьалъярна карагIдаьннача доккхийча толамех, советски берригача къахьегамхоша Даьхе кхы а йIаьхегIа халийтарна, шоай вахара хьал тоадарна лоаттабу къовсам коммунистически партен хьалхленца лелабеш хиларах.

Нохч-ГIалгIай республикера къахьегамхой берригa советски нах санна Сийлахь-йоккхача Коммунистически партена а цун Ленински Центральни Комитета а гонахьа кхотабенна болх XXI съезда накъа. Уж кийчлуш ба Советски дерригача халкъанна боккхача лоархIаме долча денна кердача къахьегама толамашца духьал баха.

Аьлте-юртарча къахьегамхой толамаш

ССКП ЦК Пленумо аргIан йоаца XXI партсъезд гулйойла аьнна баь соцам чIоагIа къоабал белга хьахьокх «Аьлтиевски» отделенерча болхлоша, керда тIайица декхараш, ханал хьалха кхоачащде гIерташ деча балхашца.

Шура дIаяла шера оттаяь план кхоачашъяь яьннай отделени. ХIара бетташ болча Iатта барайтт-барайтт тонн силос Iалашъяьй.

Укх деношка гуйран дIадувча ялаташта оахамаш кийчдеш ба болхлой.

«ДТ-54» яхача трактора трактириста Расул Товбулатовс 228 гектар лаьтта аьха а ваьнна, цул тIехьагIа 130 гектар оахамаш кийчдаьд, гуйран ялаташ дIаде могаргдолаш.

Трактористо Албогачиев Iусманеи, цунца ялат дIадуваш волча Гойгов Хьамидеи «Беларусь» яхача трактораца 22 сентябре цхьан дийнахьа планах йоагIар 18 гектар мара йоацаш, 36 гектара тIа ялат дIадийнад.

Отделенерча коллективо январь бетта гулъергйолча XXI партсъездан сийна 5-ча октябре гуйрана дIаде деза ялаташ дIадийна доахаргдолаш дош деннад.

Х. АЛБОГАЧИЕВ,
партийни бюрон секретарь.

Хоалагlча искусственни спутника никъ

27 сентябре Iуйрийна ялх сахьат даьлча Лаьттанна гонахьа 1.845 го баьккхаб кхоалагIча искусственни спутнико ракета-носитель 39 гонна хьалхайоалаш латт спутникал.

29 сентябре морхаш а йоацаш йийкхача дийнахьа бIаргаго йиш я искусственни спутник Iуйрийна малх хьалбалалехьа къилбаседен широтах 54 градусагара 62 градусага кхачалца йолча юкъеи сайрийна малх чубизачул тIехьагIа къулбехьен широтах 56 градусагара 65 градусага кхаччалца йолча юкъеи.

(ТАСС)

Грознерча къахьегамхой социалистически декхараш

ЧIоагIа патриотически хьинар айдаларца тIайицар вай мехкарча къахьегамхоша 1959—1965 шерашка СССР халкъа боахам дегIабарах йола контрольни цифраш ювцарна 1959 шера 27 январе ССКП аргIан йоаца XXI съезд гулъяра хьакъехьа ССКП ЦК сентябрьски Пленумо баь соцам.

ССКП XX съезд хиннача хана денз Советски Союза социалистически экономико, культуро, Iилмо керда Iалаьмате боккха гIа баьккхаб, халданза лакхлуш латт къахьегамхой вахара хьал. Мехка халкъа боахам дегIабара хьакъехьа съездо тIайица решенеш толамца кхоачашъеш я.

ССКП XX съезда исторически решенеш кхоачашъеш дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме доаггIаш дола дакъалаьцад ши орден лелаеча Грознен къахьегамхоша а.

1957 шерара паччахьалкхен план толаме кхоачашъяь а яьккха, 1958 шерара план ханал хьалхагIа кхоачашъе аьнна социалистически яхь йоаржаяьй Грозненски промышленностен болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха.

Города промышленносто ханал хьалхагIа, 24 августе кхоачашъяьй 1958 шера 8 бетта хинна паччахьалкхен план, хIаьта ше тIайицача социалистически декхарех дикь а лоархIаю.

1957 шерарча 8 беттаца нийсйича производство 12,1 процент шеръеннай, планал совгIа 65 млн. сома продукци арахийцай, къахьегаман овсарле яьккха, аьнна енна план 104, 9 процент кхоачашъяьй. продукци хьаяра дIабода мах лохбар бахьан долаш планал совгIа 50 млн. сомал дукхагIа экономи яьй.

Социалистически декхараш кхоачаш а деш, Грознен къахьегамхоша планал совгIа хIанзле даьккхад эзараш тонн мехкдаьтта. 3 млн. кбм. газ, 3 эзар метрал совгIа бурув техад, хьа а даьккха потребителашта дIаяхьийтай дуккха эзараш тоннаш йола мехкдаьттан сийрда продукташ, спецдаьтташ, кокс, битум, пропан-пропиленовая фракция, фенол, ацетон, 3 эзар пара пазаташ, 100 тонна маршаш, 800 тоннал совгIа маьхки хьоарах ях хIамаши, и. кх. дI.

Укх шера 8 бетта хьал а даь наха чуIе дIаденнад 747 квартира йола 179 цIа, 28,4 эзар кв. м. а йолаш 610 моттиг йола 2 общежити. Хьал а яь болх бе йолаялийтай: Новая Катаяма яхача поселкера водопровод, 440 моттиг йола школа, ахканара кинотеатр, Грозненски химически завода спиртови группан хьалхара очередь, шура чакхйоаха завод. Планал совгIа кийчъяьй 1662 кбм. сборни аьшка бетон. 3 эзар кбм. ардакх, 50 эзар кбм. дукхагIа рудни йоаца материалаш.

1958 шера 8 бетта йола план а шоай социалистически декхараш а кхоачашдарах дика ка яьннай Грознен машин-наькъа узлерча железнодорожникий, кхачан, моттигерча, кооперативни промышленностен болхлой.

Вай городерча къахьегамхоша дерригача советски халкъаца цхьана чIоагIа дог раьза а долаш жоп делар партен XXI съезд гулъяра хьакъехьа ССКП ЦК Пленумо яьча решенена, хIаьта коммунистически строительство керда толамаш дахеи из йоккха событи къахьегаме керда толамаш дахарца езъеи кийча а ба.

Шоай кхоачамийи торонийи лоархIам а баь Октябра 41 шу дизара сийна хьалхагIа тIайица хинна декхараш алсам а доахаш, партен хьатIахула XXI съезд городерча промышленни предприятей коллективаша лаьрхIад 1958 шера йола паччахьалкхен план сихагIа кхоачашъе, къахьегама овсарле дIахо лакхъе а арахецача продукцега дIабода мах лохбе, промышленностера технически болх дIахо йодача хана тоабарца, балха процессаш эргайоахаш тоэрца, механизации автоматизации шерра балха юкъе яхьарца арахецаш йола промышленни продукци алсамъяккха, цун ассортимент дукхагIа а дикагIа а хилийта.

Промышленни предприятей, транспорта, гIишлошъеча организацей коллективаша ер декхараш тIа ийцад шоашта.

„Октябрьнефта" нефтепромыслови управлене гIолла

Ханал хьалха 1958 шера 5-гIа декабрь тIаккхоачаш мехкдаьтта даккхара паччахьалкхен шера йола план кхоачашъе, съезд хьаеллача денга планал совгIа 12.350 тонн мехкдаьтта даккха а 750 метр бурув тоха а. Гойт-Корт районе бурув а теха тоххам баь ши скважин яккха: № 13 яр 1958 шера 10-ча ноябре, № 14 — съезд хьаеллача дийнахьа 1959 шера 27 январе, хIаьта промышленни мехкдаьтта а даккха. Къахьегама овсарле мехкдаьтта доаккхача 7 проценти бурув тохача 2 проценти лакхъеи мехкдаьттан тоннах дIабода мах 5,5 проценти бурув тохача метрага бода мах 2 проценти лохбе.

„Старогрознефта" нефтепромыслови управлене гIолла

1958 шера мехкдаьттеи гази даккхара план ханал хьалха кхоачашъе а планал совгIа 13.700 тонн мехкдаьттеи 3 млн. кбм. гази даккха а, 3700 метр бурув тоха, цунца цхьана Октябра 41 шу дузаш планал совгIа 12.000 тонн мехкдаьтта даккха. ССКП XXI съезд хьаеллара сийна январски планал совгIа 600 тоннал кIезигагIа доацаш мехкдаьттеи 100 эзар кбм. гази яккха а 300 метр бурув тоха а. Эксплуатацен вторични методаш леладара чотах шу йистедоаллаш юкъарча объемах мехкдаьтта доаккхилга 35—40 процентага кхачийта. Къахьегама овсарле мехкдаьтта доаккхача 2 проценти бурув тохача 5 проценти лакхъе, мехкдаьттах дIабода мах 3,5 проценти бурув тохарна метрага бода мах 1,5 проценти лохбе. Ремонт ца еш скважинаша болх белга 45 денгеи-бийсангеи, скважинашта эксплуатаци яра коэффициент 0,965 кхачийтеи, технологически режиме скважинашта болх белга 92 процентага кхачийтеи. Мехкдаьтта даккхара интенсификаци лакхъяр духьа нагнетательни скважинаша мехкдаьтта чулацар лакхдара духьа 30 кислотни обработкеи 60 гидроразрыви е. Электроустановкай низа коэффициент 0,91 кхачийтеи нормировать деча продукцега дIабода электрониз 1 млн. квтч. лохбеи. Скважинашта капитальни ремонт яра шера йола план 1958 шера 5 декабрь тIаккхоачаш кхоачашъе а планал совгIа 4 скважинана ремонт е а. Капитальни гIишлош хьалъяра, гIишлой-монтажни балхий, нах чубаха а культурни-вахара а фондана ремонт яра балхаш 1958 шера 25 декабрь тIаккхоачаш кхоачашде. Хозспособаца ялх квартира йола 11 цIа хьалде, хIаьта служебни цIенош тоадеш эргадахарах кхы тIа а нах чубаха цIенош 120 кв. м. дукхагIа де. Автогужемухь кхахьара а тракторий а шера йола план 1958 шера 25 декабрь тIаккхоачаш кхоачашъе. 700-нел кIезигагIа йоацаш рационализаторски изобретательски предложенеш юкъе йоалае а 1 млн. сом ахча кходе а. Болхлой кадраш кийчъяра а говзал лакхъяра а план 130 процент кхоачашъе.

Нефтеперерабатывающи промышленностан управлене гIолла

Мехкдаьттан переработка яра шера йола план ханал хьалха кхоачашъе а планал совгIа 242 эзар тонн сийрдача мехкдаьттан продуктай, 16 эзар тонн спецдаьттай, 1000 тонн парафина, 700 тонн кокса бала. Мехкдаьттеи мехкдаьттан продукташи йовлгах 5 эзар тонн кIезигде. Къахьегама овсарле 4 процент лохъе. Товарни продукцех дIабода мах 50 млн. лохбе. Производственна юкъе 1900 рационализаторски предложени йоалае а экономически пайда 7 млн. сом баккха а. Хоз способаца 150 квартира хьалъе.

Грозненски химически заводе гIолла

1958 шера 25 ноябрга кхоачаш феноли ацетони кийчдара паччахьалкхен план кхоачашъе. Лоаццача хана этилови спирт хьацара технологически процесс Iомае, хIаьта октябрь бетта денз дIахо оттаяь паччахьалкхен план кхоачашъелга Iалаш а де. Соцобязательствах хьалхагIа тIайица хиннача 96 процента меттел арахеца перви сортах дола товарни фенол даккхар, дерриганe лоархIам бича 98 процентал кIезигагIа доацаш доаккхалга Iалащде. Балхата дIадодар чухьнахьа даккхарца 1957 шераца лаьрхIача 1958 шера кходе: керттера бедал соцобязательствах хьалха тIайица хиннача 1.4 процента меттел 1,6 процент, энергосредстваш — тIайица хиннача 3 процента меттел 3,6 процент хургйолаш. Феноли ацетони хьадечара къахьегама овсарал, соцобязательствах хьалхагIа тIайица хиннача 6,7 процента меттел, 1957 шера хиннача боарамца нийсйича 15 процент лакхъе. 1 сома товарни продукцена заводо ю затраташ 1958 шера чIоагIъяьча планаца нийсдича 9, 3 процент кIезигъе.

Энергетически предприятешка гIолла

1958 шера йола производственни план ханал хьалха кхоачашъе, хIаьта планал совгIа 36 млн. квтч. электроэнергии 150 эзар мгкал. йовхала энергии кийчъе. Доагамах дIадодар кIезиг а деш 10 эзар тонн условни доагам кходе.

Машиностроительнии металлообрабатывающии предприятешка гIолла

1958 шерара паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачаш а яь планал совгIа 6,6 млн. сомал кIезигагIа йоацаш продукци яла. Керда техникеи хьалха латташ йола технологии юкъе йоалаярца къахьегама овсарал планаца нийсйича лакхъе укх заводашка: «Красни молот» — 0,5 проценти, электромеханически — 1 проценти, Центральни ремонтно-механически — 3,5 проценти. «Красни молот» заводе продукцех дIабода мах лохбарца планал совгIа кходе 1 млн. сомал кIезигагIа доацаш ахча, электромеханически заводе кIезигбе арахецача продукцех дIабода мах 0,6 процент. Хьал а я наха чуIе дIа а де: электромеханически заводе 11-нел кIезигагIа доацаш шишша квартир йола цIенош. «Красни молот» заводе — 1560 кв. м. нах чубаха моттиг, хIаьта 24 квартир йола цIеноши 100 моттиг йола детсади хьалъе а йолае. Центральни ремонтно-механически заводе 8 квартир йола нах чубаха цIенош хьалдаь йисте даха.

Моттигерчеи, кхачани, кооперативнии промышленноста предпреятешка гIолла

1958 шерара паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачаш а яь моттигерча промышленноста предприятешка планал совгIа 3,5 млн. сома продукци яла, кхачан, — 8 млн. сома, хIаьта кооперативни — 2,6 млн. сома.

ДикагIа къахьегам вIашагIболларца а керда техника юкъе йоалаярца а къахьегама овсарал планаца нийсйича лакхъе моттигерча промышленносте 2 проценти, кооперативни — 1,5 проценти. Арахецача продукцех дIабода мах моттигерча промышленносте 0,5 проценти, хIаьта кооперативни — 1 проценти лохбе.

Машин-наькъеи автомобильнии транспорте

Вагонаш йоттара ерригa шерара план 104 процет кхоачашъе, цунна юкъе нефтепродукташ вагонашка чуйоттар 101 процент, ялат тIадоттар — 110 процент. 1958 шера 27 беза мухь бола поезд дIайига, хIаьта царца боарамал совгIа 12 млн. тонн мухь дIабахьийта. Поезда юккъера дозал боарамал совгIа 30 тонн лакхадаккха. Тепловозаша денбийсана бу никъ юккъера лаьрхIача 10 км. совбаккха. Вагоний сихал шера боарамалла 1,1 сахьата лакхаяккха. Боарамал совгIа 1000 вагон мукъаяккха, хIаьта планал совгIа 9 эзар тонн мухь царна тIа а ботта. Оттаяьча планал 4 процент мухь дIакхахьарга бода мах лохбе. Эксплуатационни средстваех отделене 3 млн. сом кходе. Цистернаш цIеньеш а кийчъеш а пропарочни станце латтилга боарамалла 10 процент лохде. Хозспособах хьал а де нах чубаха дIа а дала 29 цIа, 3158 кв. метр а йолаш.

Совнархоза автотранспортни промышленносте автомашинашца мухь дIакхахьара шерара план 1958 шера 1 декабре кхоачашъе. Чечингавтотресте мухь дIакхахьара план 1958 ш. 25 декабре кхоачашъе.

Совнархоза гIишлошъяреи гIишлоний материалаш кийчъяреи управлене гIолла

ГIишлошъяра - монтажни балхийи валови продукци арахецареи план 1958 шера 25 декабре кхоачашъе. Планал совгIа наха чуIе 3000 кв. м. хула нах чубаха цIенош дIадала. ГIишлошъяра предприятешкеи промышленностеи планал совгIа балха овсарал 1,5 процент лакхаяккха. ГIишлошъяра - монтажни балхийи промышленни предприятей продукцени мах 0,5 процент лохбе. Планал совгIа кийчъе 2 эзар кбм. сборни аьшкбетонни конструкцеш, 2 млн. гIишлоний кирпишк, 10 эзар кв. м. столярни хIамаш. Низткъалчеи халачеи балхашта механизаци яра план 1 процент тIехкхоачашъе. Балха юкъе яхьа 800-нел кIезигагIа йоацаш рационализаторски предложенеш, цар 3,1 млн. сом пайда а лургболаш.

* * *

Города Грознен къахьегамхоша масса хана лелаеш йола Махачкалацара, Херсонцара, Краснодарцара социалистически яхь шерагIа йоаржаергья, предприятешка, транспорте, стройкашка, берригa шоай низ тIабохийтаргба паччахьалкхен плани ССКП XXI съезда сийна тIайица социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдарна, хIаьта цунца дикка дакъа а лоацаргда вай мехка коммунизм хьалъярна.

Ер декхараш дийца а дийцад, тIа а ийцад города Грознен промышленни предприятей, транспорта, гIишлошъяра организацей болхлой, инженерий, техникий, гIулакхебарий собранешкеи митингашкеи.

Дика къахьегарий дош кхоачашхургда

Дерригача советски адамаша санна бIайхача дега безамца тIайицар «Грознефтезаводстрой» треста строительно-монтажни № 2 йолча управленен коллективо аргIан йоаца ССКП XXI-гIа съезд гулъярах бола хоам.

Коллективо къоабалдеш дийцар, вай паччахьалкхен экономически низ чIоагIбареи халкъа вахара хьал тоадареи ССКП ЦК йоакхо еш хиларах дала деза жоп—балха доккхий толамаш а доахаш, планаш кхоачашъелга хилар. Цул тIехьа коллективо массанеша цхьатарра шоашта декхар даь хьалхашка а оттадеш, декхараш тIайицар 1958 шерара строительни балха план ханал хьалха; 25-ча декабре кхоачашъе; къахьегама производительность 2 процент лакхъе; строительно-монтажни балхий мах лох а беш 50 эзар сома накоплени е: болхлойи, инженерно-технически болхлойи, гIулакхерабарийи дукхагIа теркам рационализаторски предложенешта тIабахийтарца пайда а эцаш 200 эзар сомал лохе доацаш шера экономи е, иштта кхыдараш а.

Уж балха декхараш тIайицачул тIехьагIа ССКП аргIан йоацача XXI-ча съезда сийна коллектива дош кхоачащдеш болх беш я н. Дубинский бригадир вола каменщикий бригада.

Дика йовз из бригада строительно-монтажни управленерча къахьегамхошта. Лаккхера балха нормаш йоах бригадан коллективо бахача наха цIенош хьалдеча.

Управлене вайза ца Iеш электросварщик н. Гуляев дика вовз старопромысловски районерча бахархошта а. Цо цига болх баьб хина турбаш тоаеш. Дийнахьара нормаш 200—250 процент кхоачаш а еш къахьег Гуляевс. Сихеи говзеи бу цо электросварщикий болх.

Сурта тIа: тIехдика говзанча — электросварщик «Г-18» яхача кордача установке электросварка еш воалл.

Дукхача хана денз слесарно-монтажни балхаш деш я н. Гетманцев керте вола бригада. Цу зIамигача, цхьоагIои барти балха тIа цаI болаш йолча, коллектива дикал кIезига йийца яц СМУ-2 парторганизацен секретара нов. Летковске, управленен рабочкомо, кхыбараша. ТIехдика болх барах дукха совгIаташ кхаьчад бригадирага Гетманцевгеи цун новкъосташкеи.

Ший коллектива цIерах собране гулбеннараштa дош деннад Гетманцевс ССКП аргIан йоацача XXI-ча съезда сийна санна, Октябра 41 шу дуза ди а белгалдоаккхаш мамогга дикеи сихеи болх барца управлене эггара хьалхарча мугIарашца нийсвала, аьнна.

Сурта тIа: бригадир Гетманцев ший бригадаца, крекинг-заводе «Г-18» яхача парафинови цехе слесарно-монтажни балхаш деш воалл.

Плиев И. сурташи тексти.

Слесарий бригада

Центральни ремонтно-механически завода механически цехе болх беш я Халиулин керте латта виъ саг вола слесарий бригада. МСП-2 яха механизмай комплексаш вIашагIъехкаш хIара слесара 250—300 процент кхоачашъю сменах йоагIа задани. Бетта, планаца лаьрхIача, кхо комплект е езаш ба уж. Цар бетта йиъ-йиъ комплект арахеца вIаштIехьа доал.

XXI партийни съезд гулйойла аьнна ССКП ЦК Пленумо хьакхайкабьча соцама сийна шера йоагIача планал совгIа 300 эзар сом мах бола продукци кийчъе, къахьегама овсарле 3 процент лакхъе, шишша говзал хургйолаш ши саг Iомаве, и. кх. а керда декхараш тIайицад цеха коллективо.

ССКП ЦК Президиуме

Вахарца школен бувзам чIоагIбарахи мехкара халкъа образованен система дІахо тоаярахи

*(Укх лохе кепатохаш долча новкъоста **Н. С. ХРУЩЕВА** записка тIара предложенеш **ССКП ЦК Президиумо** къоабалъяьй)*

ХIанз дукха дувц юкъерчеи лакхехьарчеи школашкарча образованен системах лаьца. Цу хьакъехьа Iалаьмате дукха критически замечанеш ю, тIулакх ше мадарра хьадовзийташ.

Халкъа образованен дешай уйла еш болча е айхха цу дешаща бувзабенна болча союзни республикай ЦК секретаращца, партен крайкомий, обкомий секретаращца, кхыча новкъосташца са хиннача къамаьлашка, юххера а, граждананаща хиннача дуккхача къамаьлашка а гучадаьлар юкъерчеи лакхехьарчеи школе хIанз латташ долча гIулакхо гаьнна кхоачамбеш ца хилар.

Коммунистически обществон сиилахь-йоккха гIишло хьалъе хьаьха йола кхуьш йоагIа тIехье кхетамца хьалкхеяр,— эггара лоархIамегIара гIулакх да. Къаьстта боккха лоархIам болаш я образовани вай хана, Iилманнеи кердагIча техниканнеи тIеххьарча хана карагIдаьннарех дукхагIа пайда эцарца мара мехкара халкъа боахам толаме дегIаба йиш йоацача хана.

Комсомола XIII съезде айса къамаьл деш а аьлар аз, цу вахара лоархIам болаш долча деша хьакъехьа сайна хетар. Мехкара вай еррига халкъа образованен система тоаярах дола бокъонца хетараш мадарра дІадовзийтача пайданатIа хургдаьнна хет сона.

Шеко яц, Советски Iаьдал латтача укх шовзткъа шера чухь юкъерчеи лакхехьарчеи образованено Советски Союзе доккхий толамаш даьха хиларах. Нагахьа санна революци ялалехьарча Россие 1914 шера юхьерчеи юкъерчеи школе дешаш верригаш а 9,6 млн. саг хиннавале, дІадахача 1957—1958 дешара шера вай общеобразовательни школе дешаш хиннар 28,7 млн. саг вар, хIаьта боккхийчар деша школаш а тIехьа лаьрхIача 30,6 млн. саг. Цу юкъа 40-зза дукхагIа хиннаб юкъерча школашкарча лакхехьарча классашка дешаш бола нах. Халкъа образованено къаьстта доккхий толамаш даьхад хьалха дийша нах боацаш хиннача цхьайолча союзни республикашка. Масала, 1914 шера хIанз Узбекистан йолча мехка 17 эзарнел кІеззига совгІа мара дешархой боацаш хиннача Узбекски ССР школашка хIанз дешаш 1,3 млн. саг ва.

Цу тайппара дика толамаш даьхад лакхехьарчеи юкъерчеи специальни образованено а. Революци ялалехьарча Россие лакхехьарча дешара заведенешкеи техникумашкеи дешаш хиннар верригаш а 182 эзар студент мара вацар, хIанз 4 млн. сагал дукхагIа ба уж. Вай лакхехьарча школено кийчъяьй советски интеллигенцен баьха дика кадраш — инженераш, агрономаш, зоотехникаш, хьехархой, лораш, кхыбола специалисташ. ХIанз Советски Союзе болх беш ба лакхехьареи юкъереи специальни образовани йолаш бола 6,8 млн. гаргга специалисташ. Халкъа боахаман массадолча доакъошкара вай толамаш, шоай къахьегамца дунен лоархIам болаш дола хIамаш арадахарца Советски Даьхен дерригача дунен тIара адамаши дІаьхий даьча советски Iилманхошта, инженерно-технически болхлошта карагІдаьнна Iалаьмате доккхий гIулакхаш дуккхача хIаманца дувзаденна да вай лакхехьарач школанна эггара чоалхане а бехктокхаме а дола декхараш кхоачаьде хьинар долаш йола говзз кадраш кийчъе магарца.

ХIаьта а вай кхоачам баь Iе йиш йолаш дац хIанз латтача гIулакхах а лакхехьарчеи юкъерчеи образованен системах а. ДІахо кхы сатоха йиш йоацаш доккхий кхоачамбоацараш да вай школайи лакхехьарча дешара заведенейи балха юкъе.

Вай юкъерчеи лакхехьарчеи школан керттера тхьовра денз хьадоагІа кхоачамбоацар да вахарах уж дІахьада хилар. Из кхоачамбоацар бахьан долаш дуккхаза критика яьй халкъа образованени лакхехьарча школани болхлошта, цхьабакъда гIулакх практически хувцалуш дац.

Юкъерча школан хьакъехьа

Йистебаьннарашта кхийна хилара аттестат делча кхоачамбеш бола хаьдда абстрактни кхетам балар мара кхы уйла ца хиннача, революци ялалехьарча гимназегара Iалаьмате дукха гIулакхаш вай хьайца хилар бахьан долаш гIалаташ доахк вай общеобразовательни школах. Пачхьалкхеннеи школаннеи бала бацар цу хана йистебаьнначарех дІахо хургдолчун.

МалагIа никъ ба школан бар, кхийна хилара аттестат яккха цо саг кийчвеш хилча? Из цар, балхаца дувзаденна доаца хаьдда цхьа лостам болаш дола академически дешар Iомаделга. КІеззига хьалхагIа кхоачам балла бацар вайцига йистеяьнна юкъера образовани йолаш бола кагирхой. Советски Iаьдал даьннача хьалхарча шерашка, лакхехьара дешара заведенеш болхлоех, ахархоех, цар берех, хIаьта цу тайппара гIулакхерча наьха, Iилманхой, къахьегаман халкъа викалий берех а хьалйизанза яргйоаца гIулакх эттача хана, юкъера школа, бакъдар аьлча, цу тайпара нах лакхехьарча дешара заведенешка деша бахийтар духа кийчбе гIерташ яр. ТIаккха юкъера школа цу декхарех сихха ца лоархІаяр бахьан долаш, хIаьта керттерча даькъе, производствоца бувзабенна бола болхлоехи ахархоехи баьнна нах вузашка бахийта кийчбе могаргдоацаш хилар бахьан долаш Советски Iаьдало болхлой факультеташ ехкар. Цига дІайибора болхлоех бола кхийна нах, юкъерча школе Iомадеш дола дешар а Iомадийя, лакхехьарча дешара заведенешка бохийтар.

Цхьабакъда тIехь-тIехьа уж ца хилча мегаргйолаш а хинна, болхлой факультеташ йоаца дукха ха я. Цу тайппара духхьал вузашка деша баха кагирхой Iомабаь Iац юкъера школа а. Вай мехка оттадаь а да кхоачашдеш а латт берригача кагирхоша юкъера образовани яккхара декхар. Берригача воай кагийча нахага, миллионаш болча кагийча нахагеи мехкарашкеи юкъера школа — итт класс яккхийта гIерт вай. Бакъда, массава а лакхехьарча дешара заведенешкеи юкъерча специальни дешара заведенешкеи чуэцалург мичаб уж. Цудухьа нийса хургдацар юкъера образовани яьккха мел баьнна кагийнахи мехкарийи вузашка деша баха беза аьнна декхар оттадича.

Цхьабакъда хIанз вай школено-десятилетко кхоачашдац кагирхой вахара кийчбара декхар, цо уж кийчбу духхьал вузашка деша баха. Юкъера школа йистейоаккхаш болча кагирхошта а, хIаьта цу тайппара цар дезалашта а, школашкарча педагогически коллективашта а чІоаггIа дег чу ессай, вай юкъера школа лакхехьар дешара заведенеш хьалъюзаргйола нах кийчбе лаьрхIа я, цул тIехьагIа цу наха лакхехьара образовани а эцаргйолаш, аьнна хеташ йола уйла.

Вахаро моцщагIе а хьахьеккад, юкъерча школан декхарех йола из тайпа уйла харцахьа хилар. Дуккха каги нахи мехкарийи хьалха а ахацар лакхехьарча дешара заведенешка деша, шоаш юкъера школа йистеяьккха баьлча. ХIаьта тIеххьарча шерашка, итт класс йистейоаккхаш бола каги нахи мехкарийи дукхагIа бале а царех кІезигагIа бараш мара вузашка деша ахац. Юкъера школа йистеяьккха баьнна царех дукхагIа бараш, кхийна хилара аттестат хьа а ийце, вахарца тарбала ца ховш а дІахо а малагIа никъ лаца беза ца ховш а хул.

ХIанз латташ долча хьалашка лакхехьарча дешара заведенешка шера 450 эзар саг хургволаш деша нах дІаэца йиш я вайга, царех дийнахьа дешача отделене — ахаш гаргга. ХIаьта дукхагIа бола каги нах итт шера школе деша а баьгIе, из йистеяьккха байнначул тIехьагIа практически вахарах ца лоархIабеш хул. 1951 шерагара 1957 шерага кхаччалца йолча хана чухь юкъера школа йистеяьккха баьннарех вузашкеи техникумашкеи деша ца болхаш Iийнараш 2,5 миллионал дукхагIа нах бар. Духхьал 1957 цхьан шера юкъера школа йистеяьккха баьннарех вузашкеи техникумашкеи деша ца водаш висар 800 эзарнел совгIа саг вар.

Юкъерча школе хьехача дешара программа вахарах хьаьда хилар бахьан долаш, производствох цхьаькха хIама хац цу кагийча нахан лехкараштеи. ХIаьта обществонна а хац вахар низах бизза болча цу нахах пайда дикагIа мишта эцаргба. Юххера а, дукхагIа бола кагирхойи цар дайи цу саннарча гIулакха раьза боацаш хул. ХIаьта ха дІа ме йода телхе мара кхы тоалуш дац из гIулакх. Из санна долча гIулакха вай цIенхоштта оарцагІдовла деза аьнна хет сона.

Из тайпа гIулакх нийса лархIа йиш я моттац сона, хIаьта са къамаьлаш хинна дукха новкъостий шек ба хIанз вайцигахьа латташ йола массане а итт класс йоаккхилга вIашагIдоллара система нийса хиларах.

Долче, школашка дешаш а кхетадеш а долча берашта цхьоалагIча классе долча хана денз кер чу бужаргболаш хьехам бе беза, дІахо йодача хана обществона пайдана болча балхаца, къахьегамца, социалистически пачхьалкхе дегIайоалаярна хиланза даргдоаца рузкъаш хьадарца царга дакъа лацийтар духьа. Вайцигахьа кулгашца хьегаш дола къа хьаькъалца хьегача къил тоъал эргаш да, хIаьта дІаяхача къаьнача замах юхедиса кхы цхьаькха гIулакх а да, заводашка е колхозашка балха баха ца а безаш, лакхехьарча дешара заведенешка деша дІаэцаргболаш болча цхьаболча кагийча наьха сийде гIерташ. ХIаьта вож юхебисараш — «Нах а хинна дІа ца бахараш» а «хIамах дика кхетам боацараш» а ба. Уж ба производстве баха безараш а. Из ший овлангара денз харцахьа да, хIаьта вай хьехаман вай уйлаштеи духьала а да.

Юкъера школа йистеяьккха баьннача кагийча нахеи мехкарашеи массаза а, шоашта гІойленагIа бола вахара никъ лоархI лакхехьарча е, кхы ца деше а, юкъерча специальни дешара заведене дешаш дІахо бахар. Итт класс яьккха баьнна цхьабараш безам боацаш болх фабрикашка, заводашка, колхозашка, совхозашка болх бе, хIаьта царех цхьабарашта кхыметтел доастама а хет из.

Цу тайппара физически къахьегам сувна санна дегаза хеташ йола, харцахьара уйлаш хул дезалашта юкъе а. Нагахьа санна кІаьнк е йоIиг во дешаш хуле, даьшеи царна гонахьарча нахеи унзара доах бер, нагахьа санна Iа дика ца деше дошо е дото майдилг йоаккхаргьяц Iа, вузе деша вохалургвац, Iаьржа болхло волаш болх бе безаргба хьа, яхаш. Бераш унзардоахаш йола мунда а хиле дІаотт физически къахьегам. Уж тайпа уйлаш социалистически обществон къахьегамхой футтарбеш хилар-м аз дувца а дуьвцац.

Из санна долча, физически къахьегама сий ца деш а вахарах хаьда а бола нах вай обществе хьалкхебеш долча гIулакхаца кхы дІахо машар хила йиш йолаш дац. Вай социалистически обществера къахьегам дикалга хьажжа лоархIам бе безаш мабий, мах баларца хамбаь ца Iеш, керттерча хьале вай советски обществос чІоаггIа сийдарца а хамбе беза цун. Кагирхошта хадданза хьехам тела беза, обществонна керттерадар обществон вахар, обществанна пайдане бола къахьегам хиларах, хIана аьлча цо мара Iалашдергдац материальни рузкъаш. Къахьегам — хIара советски сага вахара хиланза даргдоаца хIама да.

Ала дезаш да, тIеххьарча ханналца долаш, хинна школаш дошо е дото майдилг а йоаккхаш, йистейоахаш болча наха вузашка деша болхача хана озабезам беш долча хьало гIулакх кхы а халагIча кхоачадеш хилар. ГIулакх мишта дар аьлча, шоай берашка майдилг яккхийта безам болча даьша-ноаноша чІоагIа низ бора хьехархошта.

Цул совгIа, кагийнах хьакъоастабара а лакхехьарча дешара заведенешка деша баха дІаязбара а балхаца дукха да харцахьара гIулакхаш. Лакхехьарча дешара заведенешка деша дІайийбеча хана конкурсни экзаменаш хуле а, мукIарло де дезаш да, вузе деша дІаязварна экзаменаш дика дІаяларо кхоачам ца беш моттигаш хилар. Укхаза лелар а цу тайппара дай-ноаной, низ ба. Вузашка болхача кагийча наха юкъе хозахета дувцац, цар шоай конкурс чакхъяьнначул тIехьагIа, дай-ноаной конкурс йолалу, хIаьта дерригa дер цо ду, яхаш дола къамаьл. Цу гIулакхо цхьатарра йиш хилийтац лакхехьарчеи специальни юкъерчеи дешара заведенешка деша баха.

Вай школера уж дерригa кхоачамбоацараш дІа мишта доахаргда?

Овлангара денз эргаяккха еза вай тIакхувш йола тIехье школашка кхетаяра система.

Цу гIулакха керттерадар — лозунг дала деза, дерригa бераш пайданеча къахьегаманна, коммунистически общество хьалъеча дакъалацарна кийча хила деза яхаш дола из лозунг, школе деша долхача дерригача берашта сийдола тIулакх а хинна дІаотта деза. ХIаьта моллагIа бале а бола фабрикера е колхозера, промышленни предприятера, совхозера, МТС-ера, РТС-ера е учрежденера, хIаране шийна беш бола пайдане болх обществос сийдеш болх а ба обществон рузкъаех вахаши пайда ийбеши волча хIара сага хиланза баргбоацаш болх а ба. ХIара сага коммунистически обществе ше вахаш, из общество хьалъеча а дІахо дегIайоагIача а ше къахьегарца дакъалаца деза. Вай тIехьа тIакхувш йола тIехье вахара, пайданеча къахьегара кийчъяр, социалистически обществон принципий кIоаргга сий дергдола кхетам кагирхошта балар— из декхар вай школан керттера декхар а хинна дІаотта деза.

Школан декхар да тайп-тайпара дешар Iомадаь, Iилмай лард дика йовзаш, хIаьта цунца цхьана массаза а физически къахьега могаш а бола нах кийчбар, каги нах обществона пайдана хилара, обществона хиланза даргдоацар хьадеш хьинаре дакъалацара уйла чуйоссаеш хьалкхебар да.

Цу хьакъеха малагIа практически гIулакхаш дича пайданегIа хургдартеш?

Сона хетачох, обществона пайдане болча къахьегама юкъе предприятешка, колхозашка и. кх. дI. чу оза беза берригa дешархой, цхьаккха а юкъера а ца воаккхаш, цар ворхI-бархI класс яьккхача городе а, юрта а, болхлой поселке а, школа яьккха баьнна берригаш а производстве баха беза, цига ца водаш цхьаккха а виса йиш яц. Из цкъа-дале демократично хургда. хIана аьлча берригача граждананашта цхьатарра йола бокъонаш хургья: дайи-ноанойи хьал долаш хиларо, цар дехар даро цхьаккха а мукъавоаккхаргвац хIама хьадеш къахьега дезарах; шозлагIа-дале болхлой классеи колхозни ахархойи турпален традицей гIулакхий уйланца берригa къона нах хьалкхебара геттара дика школа а хургья из.

Ишттача гIулакхаца, вай школан кхоачамбоацараш дІадахара хила йиш ярех а хиланза даргдоацарех а дола хьал да школе деша багIаш кагий нахи мехкарийи заводашка, фабрикашка, колхозашка, совхозашка физически къахьега кийчбалар, обществона болча моллагIча а къахьегама юкъе дакъалаца кийчбалар.

Вай юкъереи лакхереи дешара еррига система вІашагIъелла хила еза кадраш дика кийчъелга Iалашдергдолаш — инженерно-технически, юртбоахама, медицински, Iилман, педагогически, болхлой, юрта боахама къахьегамхой кадраш вай пачхьалкхенна хиланза аргйоаца еррига кадраш. Из гIулакх оттаде деза хIанзолца хинначул дикагIа а говзагIа а вай кадраш кийчъергйолаш. Из гIулакх оттаде деза вай еррига кадраш кийчъяра гIулакх хIанзолца хинначул кхы а лакхагIа а говзагIа а хургдолаш.

Из лаьрхIа хеталуш да, юкъера дешар шин даькъе хилар. Хьалхарча даькъе хетаргахьа ворхI е бархI шера школа хила еза, цига деша берригаш а декхарийла а болаш. Халкъа дешара болхлоша, дуккхача даьша-ноаноша бакъду бархI шера деша ха оттаяро дешархой юкъара дешара а политехнически а кийчо яра декхар дикагIа кхоачашде торо хулийтар хилар. Хетаргахьа, из бакъахьа да, хIаьта а нийсагIа хургда шийхьалашка а хьожаш дешаш къоастадойя. Иштта цIенхошта уйла е езаргья цу школан программан чулоацама а занятеш вІашагIйохкара а.

БархI шера дешача школе, хьалхарча даькъе юкъера дешар дешаш, керттера теркам тIабахийта хила беза Iилмай лардаш Iомаярна, политехнически кийчо ярнеи къахьега хьалкхебарнеи, берий физически кийчо яра коммунистически уйла хьалкхеярнеи цар дика художественни безам дегIабоалабарнеи.

Цунца хилийта йиш яц цар унахцIенонна зулам деш дешархошка дукха болх байтилга.

Иицъялийта йиш яц кхалнаьха къахьегама белгалонаш а. Вай мехка маIача нахеи кхалнахеи цхьатарра а дикал цаI йолаш а къахьегарах цхьатарра мах ду. Цхьабакъда яхара хьал ший тайпара хиларах, кхалсага де дезаш кхы а дуккха балхаш да, динза дарг а доацаш: берага хьажа ха, цIагІара гIулакхаш дар, мичча тайпара дале а даа хIама кийчделга.

ТIайоагIача хана общественни питани кхы а шерлургья, хIаьта а, хетаргахьа, общественни питане кхалнаьха къахьегам тIех хургба. Цудухьа школе деша ягIаш йоIигаш даа хIама кийчде, барзкъа дакккха а тега а, кхалнаха деш дола кхыдола балхаш де а Iомае еза. Из дерригa а школе дешара программанна юкъе дахьа деза.

Школай материальни база цIенхоштта тоае еза, юххера а дІадаккха деза дуккхача сменашка дешаш бола белга, школаш Iалашъе еза хIанз йолча оборудованеца.

Юкъера дешар Iомадара шоллагIа дакъа массехк наькъаца хила мег. Масала, царех хила мег иштта: 7—8 шера дешархо Iомавича цул тIехьарча шин е кхаь шера керттера низ тIабахийта беза дешархошта специальни профессиональни дешар Iомадарана.

Городашкеи болхлой централашкеи, болхлой поселкашка 7—8 шера дешар Iомадаь бераш фабзавуча хьисаперча школашка даха дезаш хила мег. Цар дІахо дешаргда, цхьабакъда из дешар айхха дувзаденна хила деза профессиональни дешарца, производственни болх бовза а къахьега а дешархой Iомабаларна новкъостал деш; производство абстрактно йовзарал совгIа къахьегам Iомабелга а.

Юрташ йолча моттигашка 7—8 шера дийшача дешархошта довза дезаргда агрономен, зоотехникан юрта боахаман кхыча доакъой практически балхаши теоретически дешари, е 2—3 шера цхьа тайпа ремесло Iомае езаргья; хIана аьлча юрта къонача наха Iомаде мегаргда ремеслон цхьа тайпа.

Цу тайпара, кагий нахи мехкарийи, школа йистеяьккхача, доаггIаш дола дешар Iомадаь а ремесленни производственни болх бовзаш а хургба, бахара кийчбенна нах а хинна дІаболалургба.

Укх наькъ тIа а даха мегаргда: юкъара дешара хьалхара дакъа школашка 8 шера дешарца чакхдаккха, бархI шера дийша баьлча берригa кагий нахи мехкарийи производстве балха гIоргболаш. Юкъара дешара школа цу тайпара вІашагIъеллача, гаргарча хана хIара шера-шера вай балха дІанийсбе безаргба 2-негара 3.5 млн. кхаччалца бола кхувш боагIа нах, хIаьта царех 40 процент хиллал городеи вожаш юртеи. Иззал дуккха къона нах балха дІанийсбара декхар — атта гIулакх дац, цул совгIа хIанз хозяйственникаша 18 шу даланза бола къона нах безам боацаш балха дІанийбарга ла а дийгIача. ХIаьта из декхар партийнии пачхьалкхени керттера лоархIам болаш да. Кхувш боагIа нах халкъа боахаме дІанйбара йола бюрократически духьаленаш йохае а еза, бархI шера дийша баьнна кхувш боагIа нах балха дІанийсбара перспективни план оттае СССР Госплана тІадилла а деза.

Из тайпа план хIара административни экономически района хьалашка бокъонца лоархIам баь хила еза, кхувш боагIа нах уж бахача балха дІанийсбергболаш.

Цунца уйла е езаш хила мег кхувш боагIа нах бархI шера дийша баьлча духьале йоацаш предприятешка дІанийбергболаш бронь оттаяреи, техникан кхерамзе геттара чІоагIа а лелаеш, предприятешка духхьала цу гIулакха хьожаш цехаш хьаяреи, кхувш боагIача наьха ханагеи цар торонашкеи хьажжаь болх бе моттигаш царна кийчъяреи дош.

Яккханза яргйоаца (8 шера деша) школа яьккхачул тІехьагIа производстве болхача къонача наха торо яла еза тайп-тайпара наькъашца профессеш Iомае. Царех цхьа никъ хила мег зIамигача саго е йоIо духхьал производстве професси Iомаелга, дукхагIа долча даькъе лоацача хана йолча курсашкеи бригадни ученичествоген гIолла, шоллагIа никъ хила мег зIамигача саго е йоIо духхьал цу гIулакха яьча цхьан е шин шерарча профессиональни школе професси Iомаелга. Цу тайпарча школе дешара хани, программани, дешар вІашагІдоллареи дош дикка уйла е а дувца а деззргда.

Хетаргахьа берригa къона нах ца бохийташ, царех цхьа дакъа (безам бараши, эшаш дола гIулакхаш доахкараши) 8 шера дешанза даргдоаца школа яьккхачул тIехьагIа бахийтача нийсагIа хила мег лакхехьа йийцача а из е кхыйола професси Iомаярца цхьана юкъара дешара дисциплинаш Iомаергйолча а фабрични-заводской ученичестваги уж санна йолча юртбоахамани школашка цхьа професси Iомае. Уж тайпа школаш дукха ха йоацаш вайцига йолаш а яр шоай декхар цар кхоачаш а дир. ВорхI шера дешара ларда тIа хиннача, ворхI шера дийша баьнна кагий нахи мехкарийи дІайибаьча ФЗУ-и ФЗО-и школашка гIолла чакхбаьлар, цу школашка дешарах балха говзал йоалла а иштта юкъара дешар дийша а болхлой хинна дІаэтта эзараш нах. Уж школаш яьхарех кIезига бац 2—3 шера производстве болх а баь цул тIехьагIа вузашка а баха, уж толамаща йисте а яьха хIанз вай промышленносте, транспорте, гIишлошъеча инженералла болх беш бараш.

Юрташ йолча моттигашка кхувш боагIа нах профессиональни кийчбарна пайда эца мегаргбар дешанза даргдоацача бархI шера дешача дуккхача школаех, школа йоаккхараша шоай безам болла юртбоахаман производствон из е кхы йола массови професси Iомаергйола шера е ах шера йола курсаш цига вІашагI а ехка. Уж тайпа курсаш вІашагІйохка мегаргья йоккхача совхозашка, МТС-ашка, РТС-ашка.

Дизза юкъера дешар луш долча шоллагIча даькъе нийсагIа хургда аьнна хеталу производствера тIера а ца бовлаш кагий нахи мехкарийи деша багIар. Хетаргахьа вай производстве хила еза сайран деша (сменни) къонача болхлой школаш. Заводе баьхкача берригача кагийча наьхеи мехкарийи, цар безам хуле, торо хургья цу тайпарча школе дешар Iомаде. Хетаргахьа хила еза дикка уйла тIаяхийта вІашагIъелла заочни дешара система, цига дика говзал йолаш оттадаь хила деза дешархой Iомабелга: шерра кепа етта еза лекцешта, езаш йола дешара пособеш, безам барашта массаза а консультацеш тела еза.

Ца хулийташ дІадаккха деза сайрийна дешара школаша шоай декхар алхха лакхера дешара заведенешка баха кийчо яр мара ца лоархIилга, цу школашка багIарг ма бий вузаш хьалйизара эшачул дуккха а дукхагIа кагий нах.

Иштта дале, цига дешархошта торо хила еза юкъерча школан дизза юкъера дешар Iомадарал совгIа профессиональни дешар тIа-тIа дикагIа а кIоаргагIа а Iомаде, дизза юкъера юкъара а иштта специальни а дешар дийша бола, дукхагIа говзал йола, кхали маIеи болхлой, колхозникаши колхозницаши вай обществон кхыбола къахьегамхойи кийчбергболаш.

Ишттача гIулакхаца, вайцига хьалха санна торо хургья хIанзарча 10-шерарча объеме хIаранена юкъера дешар дийша вала, цхьабакъда хургда хIанз йолча, вахарцара дІакъаьстача школага гIолла а доацаш, вай мамогга дегIайоалае а тоае а езача сайран е заочни дешара сете тIолла. Хила мег бархI шера дешара школа яьккхача зIамига саг е йоI деша безам боацаш: саг кІаьдвеннав е юкъера дешар дийша хиллал хьаькъал дІакхаьчадац. Цу зIамигача саго е йоIо цхьа ха йоаккхаргья ца дешаш, болх беш. Цу кагийча наьха дешара юкъе цхьа юкъ йовргья, цхьабакъда царна бахар дайзача цар хьаькъал сомадаргда, шоай дешар Iомаделга совгIадаккха дезилга ховргда, тIаккха цар массаза а торо хургья деша, юкъера, цул тIехьагIа лакхера дешар дийша бовла. Цу тайпара хIара зIамигача саги йоIи, цар безам бале, торо хургья сайрийна дешача дешара заведенешка дизза юкъера дешар дийша бовла, фабрикашка, заводашка болх беш, къахьегама юкъе дакъалоацаш, физически къахьегама юкъе дакъа ца лоаце а, конторе болх беш а, цхьабакъда обществе пайдане къахьегаш ваха. Цу тайпара хьалкхебара системас наха новкъостал дергда вахарцара дІа ца къаста, вай кагий нахи мехкарийи бахара кийчбенна, коммунистически обществон бизза мах бола къахьегамхой болаш юкъе баха, цу обществона эша материальни рузкъаш хьадеш шоай къахьегамца дакъалаца. Школе доладала деза нах производственна, обществе пайдане дола къахьега кийчбе. Царна мел Iомалургдола дешар Iомаде, цул тIехьагIа производстве бахийта. Производстве болх а беш, школе деша вагIаш къонача сага аттагIа корорргья обществера ший моттиг дулаpгдари безам бари малагIа да ховргда. Цхьан тайпа областе говзал Iомае йиш хургья цун, хIаьта производстве болх а баь цунна йоагIача дешара заведене ваха. Цхьабакъда из хьалхагIа тахка веза производствера тIера ца воалача сайрийна дешача. Юха а ях аз, цу гIулакха юкъе цхьаккха а озабезам хила йиш яц, даьйи-ноанойи обществера хьал а цар карара посташ а моллагIа яле а.

Пролетарски революци хилалехьа дуккха а хьалхагIа В. И. Ленина белгалдора, социализм нолаш къона нах хьалкхебар нийса оттадар хила йиш яц дешар къонача тIехьено хIама хьадеш къахьегарца вІаши ца дийзача. «Массане а юкъара хIама хьаду къахьегам массане а юкъара дешарца вІашагIтохарна, — яздора В. И. Ленина — хеттаргахьа данза даргдац хIама хьадеш къахьегама юкъе дакъалацара декхар **массанена** тIадуллилга» (т. 2. оагI. 441, така хьакхаьд В. И. Ленина).

ССКП XX съезд хиннaчул тIехьагIа вай школашка лохехьарча классашкара денз къахьегам (труд) юкъеоалабаьб, V—VII классашка школаи мастерскешка кІиран шин сахьата деш бераша, хIаьта лакхерча VIII—X классашка йолаяьй юрта боахама, машинаш лелаяра, электротехникан кІиран шин сахьата практикумаш, хIаьта предприятешкеи колхозашкеи производственни практика лелаю шера 60—80 сахьата.

Из шеко йоацаш дика гIулакх да, цхьабакъда из гаьна да дешар хIама хьадеча къахьегамца вІашагIтохара, дикагIа аьлча а дешархошта кхиинначар тайп-тайпара къахьегам бовзийтар да.

К. Маркса а белгалдора шоай ханашка хьажжа бераша производстве хIара денна болх бе безилга, из геттара бакъ а да, хIана аьлча цу хьал тIа мара кагийча нахаи мехкараштеи къахьегама еррига чоалхане еррига дикал йовзац, хIаьта болхлой коллективан цун хьапIташтеи бокъонца юкъе а болхац.

Вай школай болх эргабаккхара положенеш кийчъеш уйла е еза производстве болх бари дешари толамца цхьана тардеш болча болхлойи юртарчеи къонача наьха школашка деша багIача дешархошта льготаш ялара. КIиран 2—3 дийнахьа производстверча балхах мукъабита безаш хила мег уж, уж деноп дизза дешара хетаде цар йиш хургйолаш.

Цу школашка дешара ханах аьлча дешархошта дукха Iоткъам хургбоацаш, хьа хетаргахьа из ха 3—4 шера лоархIам болаш оттае езаргья. Из дош а бокъонца хьажа а хьажа Iомаде дезаш да.

ЦIаьхха а белгалдаккха безам ба са, школьни дешара система хувцара хьакъехьа са записка тIа язъяь йола предложенеш юкъерча дешара боарам эша а баь цунна меттел ворхI е бархI шера дола дешар дола дара оагIонтахьа эза йоацалга. Шерра яьржача сайранарчеи заочнии школаша торо хулийтаргья безам мел болчоа юкъереи, цул тIехьагIа лакхереи дешар чакхдаккха.

Вай дицде йиш яц, хIанзарча хана, массава а ворхI шера дийша хила везашехь а дикка дукха кагирхой юкъера дешар дизза чакх ца даккхарал совгIа ворхI класс чакх ца йоаккхаш а хилар. СССР ЦСУ яхачох, тIеххьарча шерашка ворхI класс чакхъйоаккхараш шоллагIча шера багIараш лаьрхIача а, хьалхарча классе чуболхарех хеттаргахьа 80 процент лоархIам болаш мара бац. Из да, вай хIанз а массанега ворхI шера дешийта дезара принцип йизза кхоачашъяь йоацалга.

Сона хет, лакхехьа язъяь халкъа дешара система хувцарах йола предложенеш ворхI шера е бархI шера йолча школе дешийта деза принцип йизза кхоачашъяра гIо деш хургья аьнна.

ХIанзалца вай леладьча тайпара массава а деша декхарийла веш дизза юкъера дешар юкъе доаладарах аьлча, вай хIанз долча гIулакхашка хьажача из бакъахьа доацаш хургда.

Укхаза хаттар доагIа — мегаргдий хьогI цу предложенех йолча халкъа дешара система тIа дерригa дешар даккха е цхьадолча даькъе хIанз йолаш йола юкъера школа, цун балха эшаш дола хувцамаш а даь, йитача бакъахьа я хьогI? Цунах мнени я, цхьайола дукха а йоацаш йизза юкъера политехнически школаш йитача бакъахьа хургьяр яхаш, цхьабакъда царчу къахьегама гIулакхаш хьехареи производительни къахьегаме дакъа лацареи боарам лакхбанза барг боацалга кхетаде деза, хIаьта из школа а яьккха вузе водар шин шера производстве болх баь стаж йолаш а хила веза. Из дош а дика къоаста а даь масса оагIорахьа дийца а дийца цул тIехьагIа цун бакъахьара решени лаха еза.

ХьалхагIе а хьажа везаш да халкъа дешара кердача системе кIоаргга хьаькъал долча, берашта зIамига долча хана денз дика кхеташ, масала, математиках, музыках, изобразительни искусствох, царна хила еза, къаьстта царна лаьрхIа йола, дІахо лакхерча дешара заведенешка дешара эшаш дола юкъера дешар Iомаде йиш хургйола, юкъера школаш. Из эш вай пачхьалкхенга халкъа юкъе хьахинна таланташ дІахо нийса дегIа а йоалаеш лелае йиш хилийта.

Нагахьа санна школаш эргаяха езалга могадоий, из чІоагIа дІадехаш да вахаро, из болх дІабоахьа беза лакхерча дешара заведенешка укомплектовани яра эшаш бола контингенташ кийчбелга а дохаргдоацаш. Из де деза хIанз йолча школен дешара порядка тIара кердачун тIа доалача хана мехкарча специальни юкъерчеи лакхерчеи дешара заведенешка вай халкъа боахаман специалисташ кийчбара гIулакха зе дарг доацаш.

Хьагучох цу цхьан порядка тIара кхы йолчун тIа доалача хана (3—4 шу дІадаллалца) цхьа хаьдда количество хIанз йолаш йола итт шера йола школаш йита езаргья. Хеттаргахьа, хIанз йолаш йолча школашкара дикагIа кхеташ бола дешархой хьакъоастабелга могаде а мег, къаьстта кIоаргагIа хьаькъал дола бераш, масала, физика, математика, биологи, черчени и. кх. д. Iомадара тIера дараш къаьсттача школашка гул а дергдолаш. Уж дикагIа кийчбе беза лакхерча заведенешка баха, царех гучадаьннача хьаькъалга а кхетамга а хьажжа.

ТIаккха вай лакхерча дешара специальни заведенешка точни а кхыдола а Iилмаш Iомаде дикагIа кийчбаь бола каги нахи мехкарийи дІаэца торо хургья.

Лакхерча школан хьакъехьа

Юкъерча школан гIулакхага хьожаш санна, теркам тIабахийта хьежача бакъахьа хургда лакхерча дешара системага а. ХIанз вузаш йисте йоахаш бола дукха кагий нах шоай гIулакха практика во йовзаш ба, производстверча балха кхоачам боллаш кийчбенна бац.

ХIанз 17 шу даьлча зIамгача саго а йоIо а итт класс йистте йоаккх. Из йисте маяьккханге институте деша а гIой, 22—23 шу долаш йисте йоаккх из. Фу специалист хул иштта дийшачох?

Школа йисте маяьккхинге лакхерча дешара заведене деша болхаш вай кагирхоша професси мишта хорж а иштта мара дицдалийта йиш яц. Тарлуш да дукхагIа долча даькъе из хоржилга уйла ца еш деш хилар а. Цудухьа, каст-каста нийслуш да шоаш хержача лакхерча дешара заведене деша баха вІаштIехьа ца даьлча, шоаш хержача тайпара йолчарех из еце а, духхьал лакхера дешар йисте даккхар духьа, моллагIча лакхерча дешара заведене деша баха заявлени яла зIамага саг е йоI кийча хулга.

Лакхер а дешара заведени йисте маяьккханге а, къонача специалистий шоаш Iомаяьча говзалца безам а боацаш, е лакхерча дешара кхыча заведене уж деша болхаш, е шоай специальностах боаца болх цар беш кIезига моттигаш яц. Эггара хьалха из дашха дезаш да школа йисте яьккхачул тIехьагIа, кагирхой хIанз вахара цхьаккха опыт йоацаш хиларца.

Вузашка дуккхача доакъошка специалисташ кийчбар а нийса доацаш леладу.

Юрта боахаман дакъа хьаэцаргда вай. Дукхача капиталистически мехкашка юртбоахаман вузашка деша багIача хана студенташа юртбоахаман производстве болх бу. ТIаккха вайцига студенташ харцахьа кхетабеш моттигаш кIезига яц. Хьаэцал шоай Тимирязова цIерах йола юртбоахаман академи. Цига дукхагIа долча даькъе кхашка а ца Iомалуш, хьасашка Iомалу. Етт а кхыдола хьайбаш а вахаро дІадеххача тайпара доацаш, боахама тIа а ца Iомадеш, кертерча даькъе макетех довзийташ Iомаду. Берригаш лаьрхIача хIара студентана цхьан сагал совгIа

(ДІахододар 3-ча оагIо тІа).

ССКП ЦК Президиуме

Вахарца школен бувзам чIоагIбарахи мехкара халкъа образованен система дIахо тоаярахи

(Юхедисар. Доладур 2-ча оагIо тIа).

нах хила безаш да цу студенташта гIулакх деш. Цунаха оал-кха советски лакхера школа. Аз лерхIачох из нийса дац.

Цудухьа сона каст-каста хоз колхозни кадраща къонабараш бе-зац тхона, кагирхой хIана ухийт оаш тхона яхаш, цбъаза къонача специалистий са га даккха дезаш а хул. Иштта дувцаш хезад сона дукхача колхозни собранешка, специалистех дола къамаьл мадоладеллсиге а. ХIанад из? Из да нах дукхагIа долча даькъе опыт йоацаш хилар. ЙоI е зIамига саг колхозе веча — гIулакха гоннахьа гIолла е юххе да го боахаш хул, хIаьта колхоза председатела боахам дикагIа лелабарна новкъостал де моггаш а хилац. Цунах кIезга грамота йола практик, колхоза председатель е бригадир, боахама дукхагIа пайдане ва, теоретически дика бийчвенна вале а, теори практикаца дувза ца ховш волча колхозе венача сагал. ХIаьта нагахьа санна из къона специалист юрта боахаман деррига гIулакхаш ше лела а дай, 3—4 шу тIехьагIа дийша ваьнна валаре, тIаккха вай лакхера дешара заведенеш йисте йоахаш бола къона специалисташ кхыча тайпара хетаргбар.

Вай вузашка хIанз производственни практика яц яхар къоабал ца де йиш я. Бакъда, йолаш-м я из. Цхьабакъда чIоагIа во оттаяь я-кха. ХIанз санна а йоацаш, кхы а кIоаргагIа Iомае еза производственни практика. ХIанз студенташ практике бахача заводе гIолла лелаш хул: цхьанне болх бу, хIаьта 10 15 цунна бIара хьежаш дIаовт, станока дIатIабаха лоархIа а ца беш. Предприятей администраци а кIезга теш практикантех, хIана аьлча студенташ говзал йолаш боацандаь, нагахьа санна царга балха станок елча, производственни мощность, производственни торонаш эшалу. Иштта болча практиканташта раьза йолаш хилац предприятеш.

Шоай профессиональни гIулакх бокъонца ховш бола студенташ хила беза. ТIаккха уж тайпа студенташ практике бахкар дезаш хургда, хIана аьлча хиланза яргйоаца профессиональни, ремесленни, къахьегама говзал хинна ца Iеш, кIоаргагIа ховш а болх овсарле йолашагIа беш а хургба уж, из дале а вож дале а хьадер мишта дикагIа. овсарле йолашагIа хургдолаш болх бе беза болхлошка дIахьохаргда цар.

Юххера а, лакхерча дешара заведенешка болхлойн колхозникийн бераш кIезига хилар бIарга ца гуш хила йиш яц. Масала, московски вузашка болхлойн колхозникийн бераш 30—40 процент мара дац. Юхедиса бераш — гIулакхерча наьхен интеллигенцен да. Бакъда, из тайпа гIулакх чIоагIа харцахьа да. Балха а ца боахкаш, лакхерча дешара заведенешка сецца деша багIа болхлойн колхозникаши нагахьа саг мара ца хилар аз дувца а дувцац.

Лакхерча дешара система эргаякха еза, производственна гарга оза а производстваца бокъонца ювза а еза из. Лакхерча дешара заведенешка дIаийбе беза вахара опыт а практически балха стаж а йола кагирхой. Юкъера школа эргаяккхаро новкъостал дергда из дош нийса къоастаде. Дешарах кхеташ а щунца безам болаш бола а нах дIаийбе беза вузашка. Вузе деша водачун духхьал цхьа безам лаьрхIа Iе йиш яц укхаза, шийга дIаяхийта расходаш йоаергйоацаш, визза пайдане вола производствон хьалхле лелаер хургволаш кийчвенна, гIулакхаш доахкаш, тешам бенна саг хиларах общественни организацеша (профсоюзо, комсомоло) цун балха бу мах а лерхIа беза.

Вай лакхера школа дегIайоалаеш, эггара а хьалха техническа яр, эггара дукхагIа сарахьарен заочнии дешар доаржаде деза. ДукхагIа йолча вузашка хьалхара 2—3 шу производстве балха а волаш дешилга бакъахьа хургдолаш да. Деша баха безам болча Iалаьмате дукхача кагирхошта юкъера дага дохарах деша баха гIерташ а боацаш, бокъонца деша безам бола, сабаре а къахьегам безаш а бола нах къоастабе торо лургья цо. Духхьал цул тIехьагIа, кхоалагIча курсера денз оттае мегаргья производстве беча балхах кIирана кхаь дийнахьа мукъавоалийташ йола льготаш. Производственни практика чакхъяккхарна эшача ханагара дIаиккхача вузашка дешаш доаккхача тIеххьарча шин шера студенташ производственни балхах мукъабалийтача бакъахьа хила а мег.

Боккъалдар аьлча сарахьарчен заочнии лакхерча а юкъерча а специальни дешара кIоаргга уйла е езаш да вай. Обществе пайдане къа а хьегаш, балхара мукъа йолча хана, Iомае безам болчарна искусствон, живописа, музыкан, гуманитарни Iилмай, и. кх. а заведенешка деша дукхагIа торо хургйола хIама де деза. Пачхахьалкхено, къаьстта профсоюзаша цу хьакъехьа новкъостал де деза вай общественни къахьетамхошта.

Заводий-вузий болх юхаболабалийтара уйла йоре бакъахьа хетар сона-м. Дlаяхача хана во гIулакхаш динзар цар, цу наькъаца говзал а Iомаяь, дипломаш йолаш мехка халкъа боахаме болх беш кIезига бац инженераш. Царех дуккха-дукхагIа бараш шоай гIулакх дика довзаш бола геттара дика инженераш, специалисташ ба.

Юртбоахаман вузашка дешилга юртбоахаман произвдоствон балхаца дувзаш сезонни принципех оттаделга лертIагIа хила а мегар. Доккхача боахамашка, совхозашка ехкача институташка Iомабе беза нах. Цига дешара корпусаш, лаборатореш, практически балха эша боахам хила беза. Е, моллагIа дале а, юртбоахаман вузе боккха нах Iомабарна дика вIаштIехьа бахкха боахам хила беза. Студенташ шоаш хьежа беза хьайбашка, машинашта ремонт е еза цар, машинаш лелае ха деза, хIама дIаде, кхеде, чуэца деза цар.

Университетий, медицински, педагогически, кхыйолча а вузай болх а иштта чIоагIа бувза беза практикаца. Бакъда, цу бувзама формаш чIоаггIа уйла яь хила еза.

Вай лакхерча школан балха юкъе дукха да кхыдола кхоачамбоацараш а: студенташ ца йича ца боала занятеш тIех яьнна дукха йолаш а шоаш деча балхашта ха кIезига йоалаш а ба, йоккха говзал йола дукха специалисташ юкъе бола преподавателаш кIезига дакъа лоацаш ба Iилман балхаца. Общественни Iилмаш Iомаделга а идейно-кхетама болх белга а лоархIам боллаш тоаде деза. Лакхерча дешара система эргаякхар уж кхоачамбоацараш дIадахарна новкъостал деш хила а деза.

Цу наькъа тIаlеста чакхдаккха деза юкъерча специальни дешара система эргайоаккхилга а.

* * *

Иштта да комсомола XIII-ча съезде аьннача а мехка чухь дикка дукхача наха дийцаи бакъахьа могадаьи долча юкъерча а лакхерча а дешара дешах са кхы тIа а ала безам хиннараш.

Уж-дешаш ЦК-а Пленуме дувцанза даргдоацаш лерхIа тарлургда, хIана аьлча уж миллионаш болча наха дага латт, ерригача общественна дага латт, вай общество материальнии хьаькъала-кхетамен хьакъехьа дIахо а дегIайоалаярна геттар боккха лоархIам болаш хургда уж нийса чакхдахар.

ЦК-а Пленуме дийцачул тIехьагIа, дерригача халкъага уж дешаш довзийтарна, дувцийтарна йоагIаш йола тезисаш оттаяр пайдане долаш лархIа, хIаьта цул тIехьагIа СССР-а Лакхехьарча Совета сесси а гулъяь, мехкарча халкъа дешара дешаш цига а дувцеи уж къоастадара юкъара лини белгалъяьккхеи тарлургда. Цхьабакъда, юкъера а лакхерча а школах хьадда дола соцамаш юххера а союзни республикай Лакхехьарча Советий сессешка тIаэцаргдолаш де деза из, хIана аьлча хIара республике дешара системах дола дош союзни республикай Лакхехьарча Советий компетенцена юкъе дода.

Ше мадарра къоастадаь белгалдаккха деза цхьа хIама—мехка чухь халкъа дешара деррига гIулакх тоаделга тIагIертта вахаро дIадехаш хилар.

Н. ХРУЩЕВ.

Саллараш дуккхадезаденнад дешархошта

Чакхдоалаш латтар дешара шу. 4 класса дешархоша каст-каста хьоахадофа хьатIадоагIаш латта ахка, дикагIча тайпара салоIаргдола планаш вIашагIъехкар. Ахкан каникулаш схьатIакхачалехьа хьехархочо Калачева Анна Филимоновнас хьаттар берашка:

—Бераш! Чилла мишта боаккх хой шоана?

— Чилла мишта боаккхен? Хац тхона-м, — аьлар бераша.

— Саллараша чилла боалла бурилгаш мишта ю бIаргадайнадий шоана?

Хьехархочо дувцачох ца кхеташ, бераш йист хилацар. Анна Филимоновнас дIахохьора шийн къамаьл:

— Чилла боаха нIаний-саллараш леладича вай школе. Царех хьабаьнна чилла паччахьалкхенна дIалургба вай. Аьхки мукъа ха шортта а я, хIаьта даьри мишта ду а ховргда шоана.

Бераша тIаийцар хьехархочун предложени. Кастта саллараш леладеча Сунженски межрайонни конторера салларий фу дера школе. Цхьан классе Iоттадир из зIамигача истола тIа.

— Тамаш я-кх цунах хIама хуле а, — аьнна шекьяьлар Севастьянова Надя низткъа мара колуш доацача нIанашта ше бIарахьежача. — Ужаш-м зIамига ма дий, царех кулг дIатоха а кхераме долаш.

Пионераш болабелар из гIулакх чакхдаккха. Iуйрийна денз сарралца нIанашка хьожаш хулар уж, шоай аргIах хьа а ухаш. Низ боацаш хинна зIамита саллараш чехкка дегIа ухаш дар. Сутара дуар цар комарий гIанаш.

Денош дIаухар чехка. Бераш сагота хьежаш дар саллараш бурилгаш е долалургдолча ханага. Цхьабакъда уж сихденна сомлуш, дегIа ухаш дар, хIаьта бурилгаш елга царна вIалла дага дац аьнна а хеталора. Хьалхарча деношка уж цхьан истола тIа хиннадале тIехьагIа царна тоъацар диъ истол а- Цар гIанаш дуача хана цIагIа, догIа деххача хана санна, тата хулар.

Дентара-денга халагIа хулар царна даа хIама Iалашде. Цхьабакъда салларaш чIоагIа дукхадезаденнача Севастьянова Надяси, Кузин Коляси, Монашенко Валяси, Дрюков Толяси, кхыбарашеи безаме дора из гIулакх. Севастьянова Надяс иштта яздора шийн дневника тIа: «Бурилгаш е кийчденнача хана салларашa хьалха дIа мел яхача ханачул кхоза дукхагIа дуъ комарий гIанаш».

Юххера хьатIаэттар саллараша бурилгаш ю ха. Бераш чIоагIа тамаш еш бIарахьежар халла мара бIаргагуш доацача диткъача чиллан таьшца шоашта гонахьа бурилгаш еча нIанашта. Эггара лоархIамегIа дар лоа санна кIай йола салларий бурилгаш дIаяхьийта кийчъяь ди. Царех 82 килограмм хилар!

— Ой, ма тамаш я из! — йоахар цецдаьннача бераша, — 20 грамм мара йоацача фух иззал чилла!

Геттара гIаддахадар бераш цар дIабеннача чиллах дукхагIа дола дакъа цхьоалагIча сортах дIаэцарах. Берашта 2500 сом ахча делар. хIаьта саллараш леладе а Iомаделар уж. Из товзал царна дикка накъаяргья дешара а цул тIехьагIа болх беча хана а.

Дешархошта чIоагIа дезаделар сакъердаме дола из гIулакх. ХIанзчул тIехьагIа хаддаза саллараш ладе чIоагIо яьй цар.

М. ФРОЛОВ,
Нестеровски юкъерча школан завуч.

Студенташа совхоза болхлошта новкъостал ду

ЧIоагIа новкъостал ду Наьсарен зооветтехникума хьалхарча курсерча студенташа Плиевски отделенен болхлошта. Болх бе дIаболабелча денз отделенен масса а йолча участкашка (йол хьокхаш, баьцадаараш чуэцаш, силос кийчъеш) дIабекъа а бенна, сихха болх бе болабелар уж. ХIара дийнахьа 120—150 процент норма кхоачашъю цар.

Дикача балхаца белгалбаьннаб Мамедов, Атарова, Хаменская, Малюков, кхыбараш а.

ХАМАТХАНОВ Б.

ДукхагIа хилийта баьцадаараш

Ачхой-Мартановски района Лермонтова цIерахча совхоза йиълагIча отделенера огородникаш сихбенна баьцадаараш чуэцаш боахк.

«Горпищеторга» хIанзалехьа а дIаеннай цар эзар гаргга центнер баьцадаарий, царех 367 центнер помидорий а, 48 центнер хохий а йолаш.

ХIанз цу отделенера огородникаш чуийна кхачаи свекла чуэцаш ба.

Белгалбаьнна болх бу баьцаадараш чуэцача Мальсагова КIужаласи Икаева Зуласи, иштта кхычар а. Царна нийсса болх беш хьавоагIа грузчик вола Апаев Ахьмад а. ХIара денна 150—180 процент кхоачашъю цар норма.

Барттайна болх дIабахьарца доккхий толамаш доах цар шоаш болх беча участкашка. Барт хилар бахьан долаш хьалхакхача капусташи нарсаши паччахьалкхенна ханал хьалха дIаенна баьнн аб уж.

Р. МУХТАРОВ.

Строителаша 1200 предложени яьй

Кхерамах лоравалара а промышленни санитарни а техникан шин бетта общественни смотр хилар стройкашкеи строительни материалий промышленноста предприятешкеи.

200 гаргга смотрови комисси яьяр. 1000 совгIа производствон дикагIа бола болхлой, инженерно-технически болхлой бар смотра юкъе дакъа лоацаш.

Строителий къахьегам тоабара лаьрхIа шин бетта 1200 предложени юкъе ера. Строительствони строительни материалий предприятейи управленен болхлоша 449 предложении «Грознефтезаводстрой» № 12 йолча треста управленен болхлоша 309 предложении йир.

Смотра деношка нов. Морозовси, электромонтера нов. Ломакинеи токара нов. Зверякинеи, бетонщика нов. Нартовси, кхычар а 2—3 предложени юкъе ера.

С. КЕРИМОВ.

Ташахманов Маха — комсомольско-кагирхой звенон звеньевой

Укх шера бIаьсти Веденски района Белгатой юрта кагирхой собрани йолаш дукхагIа болча кагийча наха а маьхкараша а йоахар:

—Маха, хьо хила веза хIажкIаш лелаеча звенон звеньевой. Юрта боахама болх баь опыт йолаш ма вий хьо.

Маха чIоагIа юхагIертаи вар шийна из болх булургбац яхаш. Цхьабакъда юртара кагирхой шийна геттара тIагIертачул а комсомола райкома секретаро Юнусов Махьмадеи инструкторо Гиреев Iабдулеи могадаьчул а тIехьагIа Ташахманов Маха керте эттар комсомольско-кагирхой хьажкIаш лелаеча звенона. Иштта доладелар дукха халонаш йола денош.

«Комсомольско - кагирхой звено», аьнна цIи яле а, — яхаш уйла йора Махас, — комсомольцаш-м мичаб кхо саг воацар. Хьанца берrба аз ер болх?» Парторганизацен секретарага Хожалиев Ахьмадага дIахайтар Махас шийна дага лаьтта шеко. Шаккъе а вIаши дагаваьлча цар лаьрхIар нахаца къамаьл а деш, цу гIулакхах нах дIакхетабе аьнна. ТIаккха гучабайлар цу звенон юкъе баха а из гIулакх хьаллаца а кийча бола кагирхой. Уж бар: Алхазова Аминат, Ибахаева Шолу, Шахбулатова Куржан, Ташахманов Абдул-Халим, кхыбараш а. Довкха гIо дир Махийна юртарча школан къоначa хьехархочо комсомольца Вагапов Iаьлас. Каст-кастта воагIар из къона болхлой болча журналаш, газеташ дахьаш. Кагирхошта цо газет дешар, керда хоамаш дувцар, дунен халкъашта юкъерча гIулакхех беседаш йора.

— Хала дар тхона хьалхагIа, — йоах Махас,— цхьабакъда тIехьагIо тха гIулакхаш урагIдоладелар.

Из бакъ а да. Цар баьча балха толамаш хIанз дика хоалуш да. Цар делаяь хьажкIаш Веденски районе эггара дикагIа хьийкъай.

— Тха звенос декхар тIаийцад шийна, — йоах Ташахманов Махас,—хIара гектара тIара 20 центнер хьажкIаш яха, аьнна. Тхоай дош оаха толаме кхоачаш а дергда.

Кхашкара болх бaь Iеш бацар кагирхой. Цхьан минута бицлацар царна шоай салоIам а. Саррахьа болх йистебаьннaчул тIехьагIа Маха шийн юша Рукъети, гаргарнах Беталгиреева Кабирати Нашаева Месии нийце клубе художественни самодеятельностен кружокашта дакъа лаца водар из.

ХIаьта комсомольски организаци а яц хIанз бIаьсти санна зIамига. Цу хана хиннача 3 саги меттел хIанз цунна юкъе 13 комсомолец ва. Районни спортивни яхьашца дакъа лоацаш Белгатой юртарча кагирхоша шоллагIа моттиг яьккхар.

Дика волавеннав Ташахманов Маха. ДIахойодача хана а цун гIулакхаш тIехь-тIехьагIа тоадаларга хьожаргда вай.

А. ЕСИМБАЕВ.

"Ленинское знамя„ яхача газета оагIонашка гIолла

МагIалбика города «Ленинское знамя» яхача газета тIа дукха ха йоацаш язъяь дика а сакъердаме а ССКП МагIалбика ГК инструктора М. Бузуркиева корреспонденци яр. Корреспонденцен автора яздьдар «Ингушский» совхоза агитаторий дикача балхах.

— «Ингушский» совхоза йиълагIча отделене Коригова Диба ца йовзаш саг вац, — йоах автора. Диба Долакоарча библиотекан заведующи хинна ца Iеш, юрта агитатор а я, цудухьа дуккха хIамаш хетт цунга юртарча боккхийча наха а кагий бараша а. МоллагIча хаттара доаггIача тайпара дизза жоп а лу Дибас.

МоллагIа а мероприяти юрта йолайича, хьалхарча мутIаре хул Коригова. ХIара денна къона агитатор бIаргаго йиш я къахьегамхошца беседаш еш, царна газеташ дешаш. Тайп-тайпара хул цун беседайи читкайи темаш.

Цул совгIа Дибас боккха болх лелабу «Къахьегама листоки», «Молнии» арахецача тIо деш а.

ЧIоагIа теркам беш лелабу цо кхалнаха юкъера болх а. Дешара шу долалуш кхалнахаца беседа йир цо бераш деша ахийтара темах лаьца.

Иштта дика массане а сий деш ва цу отделенера комсомольций хьалхле лелаеш вола Зандакоев Адам а. Каст-каста наьна меттала беседаш ю цо шийн юртахошта. Цо наха юкъе лелабеча балхах керттера моттиг лоацаш я совхоза болхлой къахьегама гIулакхах йола тема.

ВЛКСМ МагIалбика ГК секретара Зрянина «Кагирхой кийчлу комсомола 40 шу дизарга» яхача статья тIа язду районерча комсомольцаша комсомола 40 шу дизара сийна лелабеча дикача балхах, доахача доккхача толамех.

Къоначa нефтяникаша, язду статья тIа. нефтепродукташ йоаяра духьал къовсам а лелабеш пачхахьалкхенна 1000 тонн мехкдаьтта кхоадаьд. Города комсомольски капилка чу хьаIайнад 310 эзар сом.

Дика толамаш даьхад юртбоахаме къахьегаш болча кагирхоша а. Комсомольски организацеша вIашагIъехка йола комсомольско-кагирхой агрегаташ «Кавказ» яхача колхозеи, «Ингушский» совхозеи дика къахьегаш я.

«Ингушский» совхоза кхоалатIча отделенен къона доярка Галаева Зина ше леладеча доахах хIара Iаттагара 2300 литр совгIа шура яьккха яьнна. ВЛКСМ ЦК «Лучшая доярка» яха значок а яннай цунна.

Иштта къахьегаш ба МагIалбика районера комсомольцаши кагирхойи.

Атомни энерги химически промышленносте юкъеяхьара тохкамаш

Л. Я. Карпова цIерах йолча Iилма-тохкама физико-химически институте тохкамаш деш да атомни энерги химически промышленностена юкъеяхьарна. Ховш да, радиоактивни излучени уж зIанарш тIахьокхаш йолча хIаманна юкъе эшшаш йолл химически реакцеш хилийтарал совгIа, пайда боацаш йов йиш йолаш а, хIаьта зене дола химически хувцамаш де йиш йолаш а йолга. Мишта вIаштIехьадоаккхаргда радиоактивни излучени ерррига а пайдане хургйола гIулакх?

Из декхар кхоачашдара наькъех цаI хила йиш я химически Iилмай докторо Х. С. Багдасарьянеи химически Iилмай кандидато В. А. Кронгаузеи хьайийлача явленех пайда эцар. Цар гучадаьккхад, цхьан веществос чуийца радиоактивни излученен энерги кхыча веществога дIаяла а, хIаьта цун чу эшшаш йола химически реакцеш хилийта а йиш йолаш йолга.

СУРТА ТIА: шеи В. А. Кронгаузеи гучаяьккхача явленен аргIан опыт еш воал Х. С. Багдасарьян.

С. Преображенскен сурт. ТАСС фотохроника.

Бахача наха эшаш йола гIишлоний материалаш кхы а дукхагIа хургйолаш

НГIАССР-а моттигерча промышленноста Министерствон Грозненски кирпични завода коллектив хIанз шоай берригa низ тIабахийта болх беш я. Заводо валовой продукци арахецара бархIа бетта йола план 123,9 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле 104,8 процент, 85000 сома накопленеш яьй. Бахача наха гIишлош хьалъяра 2385 эзар етта кирпишки, 391 эзар тховна тIа юлла кирпишки еннай. Укх шера дахача шера цу хана хиннaчул 420 эзар етта кирпишки 157 тховна тIа юлла кирпишки дукхагIа я.

Завода директора нов. Пашинян йохачох, 1958-ча шера валовой продукци арахецара план 5-ча декабре кхоачашъе езаш хиннача, хIанз 7-ча ноябре кхоачашъергья, цул совгIа ер шу йистедаллалца дIайодача хана, Киргизереи Казахстанереи шоай мехка баха цIабаьхкача наха чIоагIа эшаш йола етта кирпишки тхов тIа юлла кирпишки планал дуккха совгIа лургья.

Предприятен коллектива хов мел чIоагIа эшаш я гIишлонаш ю материалаш. Цудухьа, социалистически яхье а бувлаш доккхий толамаш даьхад цар. Масала, формовщик вола нов. Д. И. Жижин шера йола план 1-ча сентябре кхоачаш а яь, хIанз 1959 шера йолча планах болх беш ва, хIара дийнахьа йола норма 140-150 процент кхоачаш а еш. Ше дика болх барал совгIа шийн балха опыт кхыболча къоначa болхлошта дIайовзийт Жижина. Иштта дика болх беш ва топпар дIакхухьа Албогачиев а, садчица Леонова А. Я. нов. Албогачиеван шийн мехка ваха цIевеча дика квартира елар цул совгIа хIанз завода коллективо чIоагIа новкъостал ду цунна.

ХIанз НГIАССР-а моттигерча промышленноста Министерствос из завод чIоагIа лоархIам болаш йолга а хоиш цунна реконструкци еш латт.

Дукха гIишлоний материалаш эш завод тоаеш, 300—500 кубометр хьу, 150 тонн цемент, доккха сортовой аьшк, кхыйола материалаш а. «Чечингстрой» яхача тресто из болх бу диъ шу дIададьннад, цхьабакъда йистеяла хIанз а дага яц из. Цар бехках йола ца луш латт котельни, сушилка, подстанци. Цу гIулакхa оарцагIа бала декхарийла ба «Чечингстроя» кулгалхой.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

Болгарен Халкъа Республика

Ихтимански околе хьалъеш латт «Тополица» яха водохранилище. Цун дIоахал 12 километр да, 140 миллион кубометр хий хошаргда цу чу. Водохранилище хьалъяро йиш хулийтаргъя 400 эзар декар лаьтта хий деза (декар гектара 1/10 дакъа).

Сурта тIа: хьалъеш латта водохранилище.

Болгарски телеграфни агентствон сурт.

Магадански область. «Красноармейски» приска «Ичувеем» цIи йолa заполярни лоаман участко дошув даккхара шера план кхоачашъяьй. ТIехдика болх барах цун коллектива профсоюза Магадански обкомеи горни управленеи дIа-юха тела ЦIе байракх еннай, хIаьта ахчанца преми а еннай.

СУРТА ТIА: «Ичувеем» яхача участка горни мастер Геннадий Алексеевич Мисюра дошув доалла гIум юлача прибора керттерча транспортера тIа латт.

НГIАССР-а колхозаши совхозаши хьайбай продукташ кийчъяра а йохкара а шера йоагIа план кхоачашъярах йола 1958 шера 20-ча сентябрера

СВОДКА

Районий цIераш	Дулх	Шура	Фуаш	Районий цIераш	Дулх	Шура	Фуаш
Саясановски	143	47	145	Гудермесски	53	75	86
Ножай-Юртовски	96	113	110	Шалински	51	73	70
Первомайски	90	59	90	г. Грозни	44	93	—
Шелковской	79	88	118	г. МагIалбик	42	61	63
Наурски	75	85	93	Советски	32	78	77
Сунженски	71	75	113	Надтеречни	31	85	36
Каргалински	70	71	128	Назрановски	27	42	13
Грозненски	69	86	90	Ачхой-Мартановски	25	86	47
Веденски	66	82	110	Курчалоевски	25	52	75
Урус-Мартановски	56	80	76				

Сентябра хьалхарча декадаца нийсдича шоллагIча декадах пачхахьалкхенна дулх дIадалар чIоаггIа лохденнад. Нн. Тарамови Кулбужеви директораш болча «Лермонтовскии», «Ингушскии» совхозаша а Курчалоевски района колхозаша а сентябрь бутт болабелча денз заготовительни пункташка цхьаккха центнер дулх дIаденнадац.

Дукха гIад бугаш дац дахача декадах шура яккхар а. Нн. Иноземцови Мусиенкои директораш болча Урус-Мартановски района совхозаша нн. Костюки Мальсагови директораш болча «Назрановскии», «Октябра 40 шу» яхача совхозаша, «Лермонтовскии» совхоза, иштта Каргалински, Грозненски районаша пачхахьалкхенна шура дIаялар чIоагIа лаьгIдаьд.

Укх тIеххьарча хана кхоачам боацаш да фуаш кийчдар а.

Республикан колхозаши совхозаши Октябра 41 шу дузара сийна дулхи, шуреи, фуаши дIадалара шера йоагIа план кхоачаш а еш накъагIолга вIаштIехьа даккха деза.

Нохч-ГIалгIай АССР-а колхозашка а совхозашка а гIолла баьций дааpаш кийчдара йола 1958 шера 20-ча сентябрера

СВОДКА

Районий цIераш	Шера йоагIа план кхоачашъяра процент	Районий цIераш	Шера йоагIа план кхоачашъяр а процент
Ачхой-Мартановски	131	г. Грозни	71
Грозненски	125	Урус-Мартановски	64
Сунженски	107	Шалински	59
Надтеречни	106	Каргалински	57
Наурски	95	Назрановски	43
Гудермесски	81	г. МалгIабик	29
Шелковской	79		

Сунженски районера колхозаш пачхахьалкхенга планал тIех баьца дааpаш дохкаш я. ДIадахача пхе дийнахьа, 1592 тонн баьца даараш дIачуделар цар заготовительни пункташкеи торговлен организацешкеи.

Грозненски, Сунженски, Ачхой-Мартановски районел совгIа Надтеречни районо а кхоачашъяьй баьца дааpаш кийчдара шера йоагIа план. ХIаьта, республике цхьайола районаш я баьца дааpаш чуэцеи уж пачхахьалкхенна дIадалеи сагота йоацаш. Из дика гу сводка тIара.

Колхозашкеи совхозашкеи баьца даарех шера йоагIа план 1-ча октябре йистеяккха маэшша торонаш я.

Дика организатор

Увайс Межидов, ше Казахстанера цIавеча, Грозненски районе «Советская Россия» яхача колхозе ваха хайра. Колхоза правленес из хьожавир нов. Кучма керте латтача бригаде болх бе. Дукха ха ялалехьа, болх дика беш, хIамах дика кхеташ хилар бахьан додаш, из оттавир кхашка болх беча 1-ча бригадан бригадиралла.

Межидовс болх хьаэцача хана бригадан доалахьа ворда, хоамат, царцара хIамаш, инвентарь — цхьаккха мегаргйолаш хIама яцар. Эггара хьалха Межидовс собрани йир. Бригадан коллективо оттадир бригадера балхаш леладе еза хIамаш болхлоша шоаш вIаштIехьа йоахаргйолаш. Бригаде болх беча 35 сага юкъе цхьацца говзалаш йоахкаш иттех саг нийсвелар. Къаьстта дика хIама ховш ва аьшка пхьар С. Солтамурадов. Цхьабакъда цхьан пхьара вордаш тоае вIаштIехьа далацар. Парторганизацен секретараца нов. Дагаевца дага а ваьнна, ши-кхо ди далалеха С. Измаиловца Джабраилови, Можаеви, иштта кхы боккхий нах а теха вордаш тоае болх дIаболабалийтар Межидовс. Цар ханнахьа тоаяь йистеяьккхар 17 ворда.

Ялат дIадувча хана къахьегамхой хьинар тIехдаьккха дIаболабир шоай болх. 5—6 дийнахьа дIадийна даьлар хьажкIаши, гидуаргаши, кеми, борци, и. кх. ялат а. Ахьки хий дехкаш, культиваци еш, оасар деш шоаш дIадийнача ялата гIулакх дир болхлоша. Болх барга хьежжа ялат а кхаьчар.

ХIара гектера тIера 20—25 центнер ка бола ялат даьлар; 400 гектар хьажкIий кхайтIара, мошача доакъара лаьрхIа йийнача 40 центнери ялата лаьрхIа йийнача 60 центнер ялати даьккхар хIара гектара тIара. ХIанз укх сентябрьски деношка баьча балха доагIа ялат чуэцаш ба къахьегамхой. Царна юкъе ва Солтамурадов Саид-Эли а. Цунна ше даьхача трудоденоех 2070 килограмм кIа доагIа.

А. КУИМОВ.

Доазол дехьара

США-н политика духхьал тIемга вугаш я

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Официальни гIозараша гуччахьа хьал а хьееш, американски печата тIа язду, Китайна духьалара ший тIема авантюра соцае йиш йоацаш яц США. хIана аьлча тайваньски марионеткашта из соцаяр ца дезандаь. Цул совгIа, лаккхехьа латтача американски тIема хьалхле лелаерий а чанкайшистски тIема гIулакхерчар а совещани хиннача Тайбэера «Нью Йорк геральд трибюна» корреспондента Бриггса чIоагIъеш дувц. Чан Кай-ши кхыметтел ший американски даьша континентальни Китайна бомбардировка е «цурам» даккха гIерт яхаш.

Шоай чанкайшистски марионеткашта тIа а хьежабеш Вашингтоне найда нйбу халкъа Китайна духьал керда кхерам тIа-тассарна. Материкови Китайна бомбаш етта чанкайшисташта США-с мукъа лургба яха американски хоамаш пресс-конференце бакъдир укх деношка пачхьалкхен департамента викала.

Китаян форда бердий йистошка лелаю ший агрессивни политика США-с дIахо а сихъярна гуччахьа еча кийчона жоп луш американски пачхьалкхено КНР духьал яьккха кхерамера авантюра хьалхехьа а американски печата тIа дIа ца йовзийташ Iеш бац кхетам бола нах. «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газета вовзаш волча обозревателa У. Липпмана. Тайвана районера гIулакх доашхаш кIийлен чу доалла моттигера чанкайшистски эскара кхоалагIа дакъа Цзиньмыньдаои Мацзудаои яхача островашкара арадаккха яхаш, цу островаш тIара чанкайшистски эскараш арадахара тIахьех.

США чанкайшисташ хьаллацанза «яргьяц» яхача агрессивни политикана тIехьабарашта жоп луш. У. Липпмана язду: «Дунен доккхагIа долча дакъа тIа вай Чан Кайшицара союз лерхI США политически а моральни а мела хилара зуламе гIулакх», яхаш.

«Нью-Йорк таймс» яхача газето газета ах оагIув а лоацаш «IалаьМате чехка конгресса сесси гулье, г-н президент», аьнна керте а яздаь дола вовзаш волча публициста Джеймс Уорберга письмо кепа техад.

Уорберга из дешаргдарашка йоах кулг а яздий, Белый доме дахьийта.

«Китайски граждански конфликта юкъе цакъа доацача хIаштдолча оагIонгахьара сихвенна хIама дар бахьан долаш хьаштдолча минота вIалла хьаькъалца боаца а ше хIалак ерг олаш бола а тIом банза яргйоацача хьал тIа эттай США — йоах письмо тIа. — Из хьал ла йиш йоацаш лерхI оаха».

Авторо белгал доаккх, кертерча союзникий политикаца «хьада йола» политика дIахохьош я США, мехкий блокашта юкъе ца йолхача ерригача пачхьалкхений а общественноста а уйланца къасташ а я яхаш.

Доккхий хувцамаш хулача итт шера вай политика эрга а меттахьа а ца йоалаш лаьттар. 10 шу хьалхагIа мела, тIемо наз боха бань, къийбенна мохк хинна Китай дика вIаштIехьа яьккха, низбола дерригача дунеи тIа бахача наьха диъла-гIа дакъа нах болаш йола пачхьалкхе а хинна дIаэттай хIанз.— яхаш язду Уорберга.

«Китайский халкъа Республикаца машарера дош къоастаде йиш хулийтаргйоаца «гIулакх американски правительствос ледадеш хилар белгга а доаккхаш, Уорберга дIахо язду: «ХIанз йола вай политика дIахо а яхьаро кIезга е вIалла а бокъонца бола союзникаш хургбоацача тIемага США йига тарлургда. е хьашдолча дийнахьа ВIашагIкхийтта Штаташ маца йисте баргба ца ховча тIема юкъе эза хила тарлургдолча хьала тIа отторгья цо США...

Китаян хьакъехьа йола вай ерriга политика а китайски граждански конфликта юкъе вай лоацача даькъаца дувзаденна дола дерriга дешаш а конгрессе оахоша хержа бола викалаш хоржаргболаш дIаденар хьадеха бокъо йолаш лерхI оаха охоаш».

Эйзенхауэра правительствон гаьнарча Малхбоалерча авантюристически политикана критика еш цхьана йола заявлени араяьккхай Д. Кларки Г. Хэмфири яхача сенатораша.

Сенатора У. Морзе (демократически парти, штат Орегон) канадски радиовещательни корпорацен радиопрограмме ше къамаьл деш аьлар, гоа ца еш конгресса къаьстта йола сесси гулъяр хьацийхад ше, аьнна.

Куэмоян (Цзеньмыньдоа) хьакъехьа дола гIулакхаш президента Эзенхауэра леладу конституци телха а деш, шиш бокъонел тIех а вувлаш. Нагахьа санна Цзыньмыньдао хьакъехьа Чан Кай-ши хьаллоацийга США-с дIахо хьой, тIаккха Формозски (Тайваньски Ред.) проливе агрессор хиларах тарра вий кхайкоргья историес США-ана».

Китайски Халкъа Республика

«Итташ эзараш болча Пекинерча бахархоша Тайвански проливе латтача хьалах КНР Пачхахьалкхен совето премьера Чжоу-Энь-Лае яь заявлени могаеш митинги демонстраци йир.

Сурта тIа: митинга доакъашхоша лозунгаш кхайкаду.

Сурт На И Синьхуа агентство.
ТАСС фотохроника.

Ракетни герзанна Итале базаш яхкара хьакъехьа керда вIашагI белла барт

РИМ, 25 сентябре. (ТАСС). «Коламбиа бродкастинг систем» яхача американски радиовещательни компане баьча хоамах гуш да, итальянски правительствос герзаш делга дIахо сихдара наькъа тIа гIолла керца гIа баьккха хилар. Цо «духхьал» США-а баст баьб «Юпитер» яхача тайпах йолча юкъерча радиусага кхача низ болаш йолча ракеташта итальяаски лаьтта керда базаш яхка, аьнна.

Цу тайппара хоаи бу радиовещательни компанес, уж ракеташ Iочаеш итальянски тIемеи Iилмани специалисташта хIанз США-с хьехаш хиларах а.

Оагхарийн... такхарг даь шодамаши.

И. Сычевс дилла сурт
ТАСС фотохроника.

ВАЙ ДОТТАГIАШКАХЬА

Турпалча халкъо лоамаш меттара доах

Ханал хьалха бувлаш

«Массача дына шод тохаргья вай, кхы а кхы а дукхагIа лакхъергья производство». «ДукхагIа аьшк-болат лоаладергда вай, Англена тIехьакхувргда». «ЧIоагIа хьийкъачул а дукхагIа хьувкъийтаргда вай дIадийнар». Уж тайпа заголовкаш я массадолча китайски газеташ тIа. Мехка экономика дегIайолаеш, социализманна тIадодаш IалаьМате йоккха коталонаш йоахаш доал турпала халкъ. Из гIулакх шоаш деш Китаян къахьегамхоша хьалхле лелаю «берригa низ тIабахийта, дIахьалха гIерташ, дуккхагIа, сихагIа, дикагIа, къом болашагIа хIама хьадара принципах социализм хьалъяр» яхача Коммунистически партес социализм хьалъеча лелаеча генеральни линеца.

Кхыча дешашца аьлча. **сиххача темпашца социализм хьалъе йолаьй.** «Лакха темпаш бахьан лоаттабу къовсам генеральни линен сяда, — йоах китайски новкъосташа.

Ер шу долалуш халкъа викалий Ерригкитайски собранес 1958 шерара халкъа боахам дегIабоалабарах йола план тIаийцар. Цу плана тIа оттадаьд промышленноста валовой продукци 14,6 проценти юртбоахаман продукци 6,1 проценти лакхъе аьнна. МоллагIа хьал эттача а кхоачашдулургдола кертера декхараш лерхIар царех. Цхьабакъда Китаян Коммунистически партес лерхIар: нагахьа санна нах оарцагIбоахе, уж дIанийс а баь, цар деналах пайдаэце, уж декхараш кхы а лакхде йиш хургйолаш. Цудухьа предприятей планаш чIоагIа йийцар бөлхлошен гIулакхерча нахеи. Уж декхараш дикагIа, чехкагIа, средстваш кIезгагIа дIайолхаш мишта кхоачаш а тIехкхоачаш а ергья дувцаш йола шоай предложенеш юкъе йоалайир цар.

Хьалхарачарел йоккхагIа а хакIезгагIа дIайодаш а йола керда планаш араювлар. Масала, Уханьски металлургически заводо строительствон темпаш шозза сихъеш а строительствога дIадода пачхьалкхен рузкъа ах мара ца дохийташ йола шиш керда план оттайир. КПК ЦК-а политбюрос хIанзехьа а 1958 шера 10700 эзар тонн, вешта аьлча соахкарчул шозза дукхагIа болат даккха тIахьех къахьегамхой.

Ераш ба уж, беркате сомаш!

«Политически дикача зизаша беркате экономически сомаш лу», — йоах Китас.

Пхийтта шера чухь е кIеззига дукхагIча хана чухь промышленни продукцен кертера тайпаш арахецара хьакъехьа Англена тIехьакхе а цул хьалха довла а аьнна КПК Центральни Комитета тIахьехам чIоагIа дог айдаларца тIаийцар Китайски къахьегамхоша. «КIеззига дукхагIча хана» яха дешаш «кIеззига кIезгагIча хана» яхача дешашца хийцад хIанз.

ДIаяхача хана тIехьайисаь хинна Китаяс дунен тIа эггара дикагIа промышленность йолча мехкех йолча Англена тIехьакхе а хьалха яла а аьнна баьча соцамо дог айдаьд халкъа. Китайски халкъ бIаь шерал совгIа лоала лоаттадаьча а из теIадаьча а империалисташта хьалха лаьтта Англи ма йий из...

Цу мехкий промышленни производствон цифраш вIаший нийсъйича дIадахача шерашка Китай Англел 50—60 шу тIехьаисаьяр. Цхьаоакъда цо цхьанна таппара кхераоац китайски къахьегамхой. **Пхийтта шера Англена тIехьакхе, аргда вай оолата хьакъехьа, хIара шера юкъера лаьрхIача 13,8 процент тIакхеташ дукхагIа хила деза из. ХIаьта из иштта дукхагIа хилийта хийцца йиш йолаш да. Хьалхарча пятилеткехьа а 31,2 процент лакхденнад из!**

Китае иштта IалаьМате чIоагIа дегIайоагIа промышленность цхьан ханна йоккха, юкъера, зIамга промышленность дегIайоалаеш, иштта центральни подчиненен а моттигера а промышленность цхьан ханна дегIайоалаеш йола курс Коммунистически партес лелаяр бахьан долаш.

Укх шера хьалхарча ялх бетта Китайски Халкъа Республике хьаьйий 3 кубометрагара 255 кубометрага кхаччалца йоккха йола 11 эзар совгIа къаьнарча а вай ханарча а тайпах йола доменни кIагий пийшкаш. 20 млн. совгIа чон лургда цар шера. ХIаьта сихъяь юкъера а кагий а шахташ яхкаро **хьатIа доагIача, 1959 шера кIора баккхара хьакъехьа Англена тIехьакхе торо лургья Китайна.**

Китайски ахархой „спутникаш"

Духхьал бахача наха кхачан продукташ лоаттаеш хиларал совгIа, мехка индустриализаци елга дегIадоаладарна а юкъарло йоацаш доккха гIулакх деш, боккха лоархIам болаш ба Китайна юрта боахам. Ейгача промышленноста 85 процент бедали экспорта 75 процент продукции лу халкъа республикан юртарча къахьегамхоша.

КПК VIII-ча съезда сессес тIаийцача 1956—1967 шерашка КНР-а юрта боахам дегIабоалабарах йолча Керттерча положенеш тIа (шозалагIа хьежа оттаяь проект) гектара тIера къилбаседан пояса районашка 30 центнер, центральни пояса районашка — 37,5 центнер, Хуайхэ яхача хина къулбехьа — 60 центнер йоаккхаш ялат хьувкъийта оттадаьд.

Ялат чIоагIатIа хьувкъийтара тIехьара кертерча положенеи проекта тIа яздаь декхараш ханал хьалхагIа кхоачашдара тIехьара болам берригача мехка шерра дIабаьржаб. Мехкарча массехк уездо укх шерехьа а из гIулакх чакхдоаккхаргдолаш лерхI. Масала, кхаь провинце укх шера юккъера лаьрхIача 75 центнерал тIех гектара тIара хьалха хьадоалача дуга даьккхар.

«Хуанхэл тIехдоврrда вай!» «Хуайхэл гIа баьккха тIехдоврrда вай» яхаш декхараш тIаийду юртбоахаман кооперативаша. Цу лозунгаша йоах, мехка къилбаседерен юкъерен ахархой Хуанхэ е Хуайхэ яхача хина къулбехьа ядача районашта оттадаьчоа нийса ялат хьувкъийтара тIехьа къовсам лоаттабеш ба.

ХьалхагIа Китае кIа кIезга хьувкъа культура лерхIар. ХIаьта хIанз цIаккха ца хиннача тайпара хьувкъ из. Масала, опытни участкех йолча цхьанне тIара даьккхар метрически боарамий чотах лаьрхIача гектара тIара 549 центнер кIа. Иштта чIоагIа хьувкъ кхыйола культураш а. Ялат хьувкъийташ даьха толамаш белгал а доахаш, китайски новкъосташа юртарча къахьегамхой кулгаша арахийца «спутникаш» оал царех.

КIа даккхара хьакъехьа Китай США-л хьалха а яьннай Советски Союзал тIехьагIа шоллагIа моттиг а лаьцай.

Укх шера фийг бола культураш валовой хьакъехьа 300—350 млн. тонн чуэца лерхI (юккъера лаьрхIача бахача наьха цхьан сага сих 500 кг).

* * *

Ший Коммунистически партес хьалхле а лелаеш ялх бIаь миллион долча турпала халкъа лоамаш меттара доахаргхилар бакъдеш историес тешал ду. Шеко яц, касттача хана китайски халкъо шоай даьхенах вай ханара Iилма, техника, культура а йолаш йола низбола социалистически пачхахьалкхе ергхиларах.

В. БАЛАШОВ.

Мишта гIо ду школашта?

Вайна массанена а хоуш да укх дIадахача шера вай Нохч-ГIалгIай республика юхаметтаоттаярца дувзаденна мелла чIоагIа балхаш де дезаш хиннад. Цу берригача балха лоархIамера дакъа дар берашка дешийта болх ший хила беззача тайпара дIаоттабелга а.

Из болх чакхбаккхарна школай кулгалхошта а хьехархой коллективашта а чIоагIа гIо эшар дешара отделашкареи, хьехархой хьехара говзал лакхъеш йолча институтагареи. Къаьстта гIо эшаш бар наьна мотт хьехаш бола хьехархой, хIана аьлча нохчий школашка кхоачам болаш учебникаш дацар, хIаьта гIалгIай школашка вIалла а дацар учебникаш. Иштта доацаш дар методически пособеш. ХIаьта хьехархой шоаш кхоачам болаш дийша а хьехара говзал йолаш а бацар.

Мелла гIо хилар-хьогI школен кулгалхошта а хьехархой коллективашта а дешара отделашкареи хьехархой хьехара говзал лакхъеш йолча институтагареи? Геттара кIезига хилар.

Института директор йола Карагодина диззача дешара шера цхьан Шаьла районе мара юртарча школехиннаяц. Цу школашка болх мишта лаьттаб хац. Мишта ховргда из цунна ше школашка а ца хилча е школашка а хинна цIабаьхкача ший болхлошка ла а ца дийгIача. Института болхлой шоаш районе бахча шоашта де тарлуш дола гIо а дийя, институт оарцагIъяла езаш дола гIулакхаш дIа а яздийя цIабоагIар. Цхьабакъда института директор Карагодина цу гIулакха сагота хилацар.

Ала дезаш да. диззача дешара шера районашка а городе а школешка хьийжача института методистий (уж цхьа ткъаьх саг ва) докладной запискаех, цар яьча уроки анализах институто а цхьаккха найда ийца ца хилар, вешта аьлча баьча балха яьча урокий анализа тохкам а баь дукхагIа долча даькъе массанахьа долча кхоачамбоацарий хьакъехьа уж дIа мишта даха деза аьнна яь указани ца хилар.

Укх шера мишта латт нохч-гIалгIай школашка наьна мотт хьехара болх, дукха дикагIа ба ала йиш йолаш бац, хIана аьлча кхоачамболлаш арадаьнна наьна метта учебникаш дац, иштта программаш а яц. Эшаш мел дола учебникаш арадаллалца йолча хана школашка долаш долча учебникашца малагIча классе мишта болх бе беза, аьнна енна указани а яц. Шоай хьашт дар де, оаш даьр мегад шоана, аьнна кIеззига мара подготовка йоацаш бола хьехархой дIа а бахийта, Iеш просвещенен Министерство а я, царна соахкарчул башха гIо де дага йолаш институт а яц. Бакъахьа дацар-хьогI просвещенен Министерствос а цуи институто а школашта, къаьстта районашкарча школашта а деш бокъонца гIо дича-

И. ОЗДОЕВ.

„Назрановски" совхозе во лел гуйран балхаш

Гуйран ха я эггар дукхагIа кхашка балхаш дола ха. Аренашка хьажкIаш, гидуаргаш, помидораш, свеклаш, коартолаш — хьаштдола ялат кхаьча чуэца мегаргдолаш да. ХIанз укх гуйран бетташка ханнахьа чу ца ийца ялаташ Iан-кIал гIоргда. Хьийкъа ялаташ чуэцарал совгIа совхозашеи колхозашеи шиш ханнахьа дIаде деза гурахьа дIадув ялаташ а.

«Назрановски» совхозо юххье денз во леладу уж балхаш. 25-ча сентябре гурахьа дIадувча ялаташта планах 8000 гектар лаьтта аха дезача, аьхар 3055 гектар мара дац. Зяба аьха лаьтта кхы а кIезигагIа да: 7000 гектар задани йолча, аьхар 334 гектар я.

Оахамаш во кийчдарга хьажжа во лел ка бола ялаташ дIадув балхаш а. Дерriга 25 сентябре хьатIакхачалца совхозо дIадийна кIа 381 гектар да. Мукхи, кемн. рожьи иштта кхыдола ка бола ялаташи дIаде доладаьдац.

Чуэца ха хьатIа а кхаьчаь хьийкъа латташ 3250 гектар гидуаргаш а я, хIаьта, хьаьхараш 197 гектар мара яц. Цунах 6 процент а кхоачашхилац. 20.000 тонн силос йолла езача, цар еллар 14.000 тонн гаргга мара яц.

ЧIоагIа во лел «Назрановски» совхоза Экажевски отделенера балхаш. Из отделени я гурахьа дIадувча ка болча ялаташта лаьрхIа 1800 гектар оахамаш кийчде дезаш. Балхаш во лелар бахьан долаш кийчдаь оахамаш 300 гектар а дац. Зяба лаьрхIа 25-ча сентябре хьакхаччалца отделенес гота цхьа боал а бихьабац.

Дерriга дIадийна ялат (кIа) 181 гектар мара дац.

Укх деношка чуийца яла езаш я 1014 гектар гидуаргаш. Отделенес уж чуэца ду балхаш 24 сентябре мара доладаьдац. ХьажкIаш чуэца из отделенни йолаяла кхы а дукха ха йоал.

С. ЧАХКИЕВ.

ЦаIи ахи миллион сома дехнад лотереян билеташ

Укх шера I-ча сентябре денз йолаелар Российски Федерацен сберегательни кассаш шоллагIча ахчанхIамай лотереян билеташ дохка.

Хьалхарча ткъаьх дийнахьа Нохч-ГIалгIай АССР городашкеи юрташкеи дехка даьннад цхьа миллиони ах миллиони совгIа сома маьха билеташ. ХIаьта цхьайолча районашка, масала Ножай-Юртовски, Советски, Саясановски, дIакхаьча билеташ дерriгаш а дехка даьннад. Дерriга билеташ дехка довла доахк Веденски, Курчалоевски, Каргалински районашка а.

Иштта дика дIахьу лотереян билеташ дохкара болх Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, Сунженски районашка.

Цхьабакъда цхьайолча районашка пачхьалкхен лоархIамерча гIулакха терко ца яр бахьан долаш во лел из болх. Уж я Орджоникидзевски, Октябрьски, Грозненски, Наьсарен районаш. Цу районашка наха юкъера кхетама болх кIезига лелабу, цу балха партийни, комсомольски профсоюзни организацеш юкъе озац. ЙоаггIача тайпара контроль лелаяц билеташ дIадехка хьайица ахча шиш ханнахьа госбанке дIадалара а.

Цхьайолча партен райкомашеи, райисполкомашеи новкъостал дац моттигерча райсберкассашта лотерейни билеташ дIадоржадара болх дика дIабахьа. Царна диценнад уж билеташ дIадехка хьайицача ахчах 50 процент моттигерча бюджета чудоагIилга.

Бизза мах бац цу лоархIамерча гIулакха цхьайолча министерствай хьалхле лелаераша а. Масала, яйгача промышленностен Министерствон аппарате 30 туман маьха билеташ кхаьчад, хIаьта моттигерча промышленностен Министерствон аппарате 40 туман маьха. Цхьабакъда 18 сентябре кхаччалца госбанке цхьа сом ахча хьачу-м деннадац цар.

Из гIулакх дерriга бе а делла толамца дIачакхдаккха декхарийла ба советски, партийни, профсоюзни организацей хьалхле лелаераш.

М. СОЛОНИЦЫН,
НГIАССР госкредитеи, гострудсберкассайи управленен начальник.

Вкладай пайданагIа дола тайпа

Сберегательни кассашка ахча леладар пайдане а тешаме а гIулакх да. Сберегательни кассашка ахча леладаро хIара къахьегамхочунга торо хулийт эшаш йола хIама эца а шиш отпуск дика чакхьаккха а, кхыча гIулакха ахча Iоаде, хIаьта цул совгIа пайда а хул цунна.

Сберегательни кассаша тайп-тайпара вкладаш дIаийю, цхьабакъда, царех пайданагIа кхадж боагIа вкладаш я. Цхьан счета тIа кхадж боагIача вклада 5 сомагара 10 эзар сомага кхаччалца ахча леладе йиш я. Вкладчика мукъа лу кхадж боагIача вкладах цхьан е дуккхача сберегательни кассашка массехк счет лелае а цу счетах ахча дIачудала а хьаэца а.

Кхыйолча вкладех санна процентех а ца телаш кхадж беча лу цу вкладах доагIар. Кхадж шеэс шера шозза: апрелеи октябреи бетташка.

ХIара ловзаеча тиражаца счетий 100 номера 25 кхадж боагIа, дахача ахшерара счета тIа юхедисача ахчан юкъера лоархIам бича цун 200, 100, 50, 25 процент хилла а болаш.

Сберегательни кассе дIачуденна ахча мел да, из мел хана цига ул а хьежжа хул бена кхадж, хIаьта 20.000 сомага кхаччалца а хила йиш я из.

ДIаяхача тиражех вай республикан сберкассашка ахча чIаьеннача-рех дуккханей а цу вкладех кхадж бенаб. 1957-ча цхьан шера сберегательни кассаша 90 эзар сома бенача кхажах ахча дIаденнад.

Сунженски района Серноводскерча. К. цIи йолча гражданка шиш счетах 14916 сома кхадж бенаб, цу района Троицки яхача станицерча цхьан вкладчика 10 эзар сома кхадж бенаб; Назранерча гражданка П. 5200 сома, МагIалбикерча сберкассан вкладчика Сидиренкон— 750 сома, гражданкас Ш. — шозза кхадж бена 1773 сом ахча хьаийцаd.

Кхадж боагIа вкладаш республикан бахача наха юкъе шерра дIайоаржалуш латт. Укх дахача ах шера кхадж боагIача вкладех 1 миллиони 264 эзари сома ахча дIачуденнад вкладчикаша, цу вкладай дерriга юхедисар 5 миллион сомага кхаччалца да хIанз.

Октябра бетта хьалхарча декадех Нохч-ГIалгIай АССР-а сберегательни кассашка кхадж барах йола агIан тираж хургья. Цига дакъа лоацаш хургба кхадж боагIача вкладай счеташ а йолаш, тираж араяллалца уж дIа ца къовлараш а. 1-гIа октябрь хьатIакхачалехьа кхадж боагIача вкладех ахча дIачуденнараш а.

Г. ИНДИКОВ.
НГIАССР-а гострудсберкасса а госкредита а управленен оперативни отдела начальник.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Секунде 10 миллион сурт

Доазол дехьарча газетий оагIош тIара

ТIеххьарча хана Англе керда хIамаш доладаьд прибораш еча.

Тайп-тайпарча гIулакхашта лаьрхIа хьаеча электронни приборашта юкъе йоккха моттиг лоац лоархIаш йолча (вычислительни) машинаша. Эллиот яхача приборaш еча английски фирмас хьаяьй лоархIаш йола йоккха машина. Цхьан секунде 5000 операци кхоачашъю цо. Хьаяь я дукхача тайпара оптически приборaш — спектрографаш, интерферометраш, калориметраш, иштта геодезически дальномераш, стериокомпораторaш н. кх. д.

Арахийцай 55 миллиметр шереи 600 миллиметр йIаьхеи йолча пленка тIа цхьан секунде 10 миллион сурт доаккхаш йола IалаьМате сиха болх бу лупа.

Сиха болх бу цхьаькха фотокамера я 10 × 12,5 сантиметр йолча пластинка тIа секунде 150 эзарнега кхоачаш сурташ доахаш.

Спорт

Иистеяьннай Ерригроссийски боксерий состязани

Укх деношка Нохч-ГIалгIай мехка столице Грозне чакхъяьлар Российски Федерацен автономни республикашкарчеи, краяшкарчеи, областашкарчеи къонача боксерий состязани. Из яр РСФСР-е гIолла боксах чемпион хила къовсам лоаттабеш хинна состязани.

Финал йолча хана эггара яйгIа йолча весах 1-гIа разрядник Нохч-ГIалгIайчен чемпион Владимир Моребиси 1-гIа спортивни разряд йола боксер Шамиль Гамзаеви (Дагестан) вIашагIкхийтар. Нохч-ГIалгIайчен боксера цига ийша вале а шоллагIа моттиг яьккхар цу состязане. Физкультурани спортеи Ерригроссийски комитета грамота а маьхе совгIат а деннад Моребиса.

Цул совгIа шоай весовой категорешка хьажжа котбаьлар цу яхье: А. Половнев (Ленинградски область), В. Шурыгин (Куйбышев), С. Кирсанов (Ленинградски область), Б. Соловей (Омск), В. Барабанов (Казань), М. Дворкин (Красноярск).

К. ПЕТРОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Иван Грозный»** (2-гIа серн). Долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«Безама фанфараш»**. Долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 2 — Берий сеансаш **«Тамашийна тика», «Дошо антилопа»**. Долалу 9.30, 11.30.

«Хьоашал тассар» — Долалу 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

ЗIамига зал № 3 — Берий сеансаш. **Ткъамаш тIа седкъий»** — Долалу 9.15, 11.15. **«Бомбеяра йоI»** — Долалу 1.15, 5.15, 9.15. **«Ара Iарждакхаш» («Березы в степи»)**. Долалу 3.15, 7.15.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеансаш — Босбола шера экран дола фильм **«Симферополь—Алушта, Севастополь». «Хьун музей»**. Долалу 8.30, 9.40. **«Иван Грозный»** (2-гIа серн). Долалу 10.45, 12.30, 2.15, 4, 5.45, 7.30, 9.15. Ахкан зале, **«МоллагIча наIарах хIама тоха»**. Долалу 5.30, 8.30.

Город Грозне, Маяковске улицагIа, № 72 йолча вахача **Емельянов** Владимир Дмитриевича г. Москве яха **Емельянова** Валентина Эмильевна йитарах дола дош суде деннад. Дош дувцаргда г. Москвеи нарсуде.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-41-28, зам. редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-25-72, корректорской — 2-80-91.

СФ02605. Типография им 11 августа 1918 года. Проспект Революции 30/3. Заказ № 5930.